

Elanike teadlikkus ja suhtumine töövõimereformi

Küsitlusuuring jaanuaris 2017

Tellija: Sotsiaalministeerium

Teostaja: Turu-uuringute AS

Pärnu mnt. 102, 11312 Tallinn

Tel: +(372) 585 29 700

www.turu-uuringute.ee

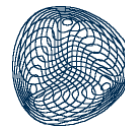

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti
tuleviku heaks

Küsitluse taust

Ajavahemikul 18. - 31. jaanuar 2017 viis Turu-uuringute AS läbi elanikkonnaküsitluse töövõimereformi teemadel. Küsitluse tellijaks oli EV Sotsiaalministeerium.

Küsitluse alateemad olid järgnevad:

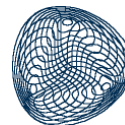
1. Suhtumine vähenenud töövõimega inimeste võimekusse ja võimalustesse töötada;
2. Teadlikkus ja suhtumine töövõimereformi.

Küsitluse sihtrühmaks olid **vähemalt 16-aastased Eesti elanikud** (ESA andmetel 01.01.2016 seisuga ca 1 092 000 inimest). Küsitlus viidi läbi Turu-uuringute AS-i jaanuari Omnibussi keskkonnas silmast-silma küsitlusena. Kokku küsitleti **1016** vastajat. Tulemuste laiendamisel üldkogumile (16-aastased ja vanemad elanikud) tekkida võiva maksimaalse valimivea suurus jääb sellise valimi suuruse puhul 95%-lisel usaldusnivool 3,1% piiresse (väiksemate gruppide, nt. naised-mehed vaatlemisel võib viga olla suurem).

Vastaja valik toimus mitmeastmelise juhuvalikuna (ca 100 küsitluspunkti üle Eesti; stardiaadressi meetodil igas punktis ca 10 intervjuud); vastaja valikul leibkonnasiseselt nn noorema mehe reegel ning kvoot vanima vanuserühma jaoks.

Aruandes on esitatud ajalised võrdlused sama ankeedi alusel 2016. aasta detsembrikuu silmast-silma Omnibussi raames läbi viidud küsitlusega (küsitleti 1015 vähemalt 16-aastast Eesti elanikku) ning 2015. aastal läbi viidud töövõimereformi-teemalise *ad hoc* uuringuga *Teadlikkus ja hoiakud vähenenud töövõimega inimeste ning töövõimereformi teemal* (uuringuraport leitav aadressilt: http://sm.ee/sites/default/files/content-editors/Uudised_pressiinfo/2015_tvr_koondraport_lopl.pdf). Toona küsitleti silmast-silma meetodil 1002 vähemalt 16-aastast elanikku, 996 töövõimetuspensionäri ning 770 tööandjat. Tulenevalt muudatustest küsitlusankeedis pole ajalised võrdlused 2015. aastaga kõigi teemade puhul võimalikud.

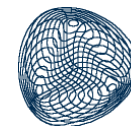
Kaalumata valimi, kaalutud valimi ning üldkogumi proportsioonid

Andmed kaaluti vastajate soo, vanuserühma, rahvuse ning elukoha (regioon ja asulatüüp) alusel.

	Kaalumata valim (%)	Kaalutud valim (%)	Üldkogum (ESA 01.01.2016)
SUGU			
Mees	47,7%	45,9%	45,9%
Naine	52,3%	54,1%	54,1%
VANUSERÜHM			
16-24 a.	9,0%	11,2%	11,2%
25-34 a.	17,1%	17,7%	17,7%
35-49 a.	24,5%	24,4%	24,4%
50-64 a.	27,1%	23,8%	23,8%
65-74 a.	12,2%	11,7%	11,7%
75 a. ja eakam	10,1%	11,2%	11,2%
RAHVUS			
Eestlane	69,1%	67,8%	67,8%
Muu rahvus	30,9%	32,2%	32,2%
REGIOON			
Tallinn	32,0%	32,3%	32,3%
Muu Põhja-Eesti	16,3%	15,5%	15,5%
Ida-Virumaa	11,0%	11,4%	11,4%
Lääne-Eesti	12,0%	11,6%	11,6%
Kesk-Eesti	6,9%	7,4%	7,4%
Lõuna-Eesti	21,8%	21,7%	21,7%
ASULATÜÜP			
Linnaline asula	69,0%	68,8%	68,8%
Maaline asula	31,0%	31,2%	31,2%

Ülevaade küsitlustööst

Ülevaade küsitlustööst on toodud alljärgnevas tabelis:

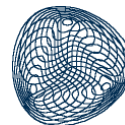
Põhjused, miks küsitlus ei toimunud	Kokku
Peres ei ela sihtrühma kuuluvaid inimesi või vanema vanuserühma kvoot on täitunud	411
Kedagi pole kodus	2281
Sihtrühma kuuluv inimene pole kodus	64
Keelduti kontaktist	464
Sihtrühma kuuluv inimene keeldus intervjuust	731
Ei ole eluruumid või aadressile ei pääse ligi	212
Muu mittetoimumise põhjus	71
Kokku aadresse	5229
Praak-ankeete	0
Korduvvisiite	908
Kokku läbiviidud intervjuusid Omnibussi põhivalim (vähemalt 15-aastased vastajad)+vähemalt 16-aastaste lisavalim (20 intervjuud):	1023
Kokku läbiviidud intervjuusid vähemalt 16-aastaste vastajatega:	1016

Võttes aluseks keeldumiste ja läbiviidud intervjuude arvu oli **vastamisaktiivsus 46%**.

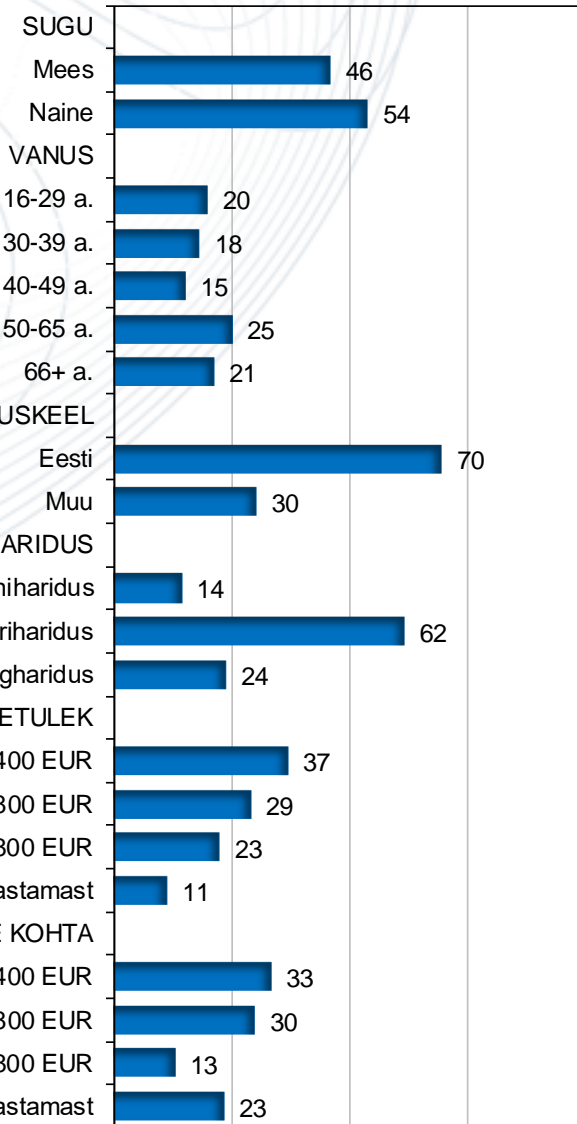
Peamiseks keeldumise põhjuseks oli ajapuudus, samuti toodi sageli põhjuseks soovimatust uuringutes osaleda. Kuna jaanuarikuu Omnibuss-ankeet oli tervikuna pikem kui detsembrikuu oma, põhjustas see ka keeldumiste arvu suurenemise (võrreldes detsembriga). Töövõimereformi-teemaline küsimusteplokk oli ankeedis esimene.

Valimi profiil

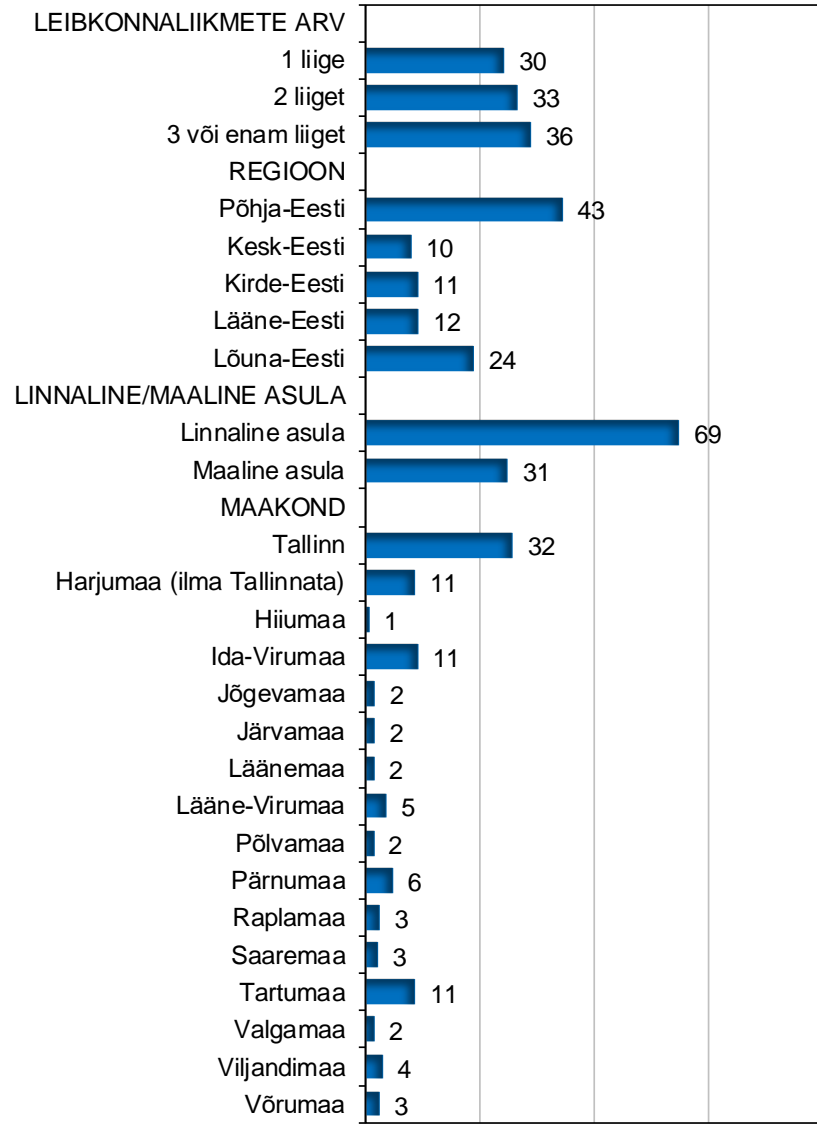
Kaalitud andmed, n=1016 (kõik vastajad)

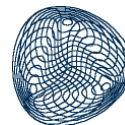
0 25 50 75 100 %

0 25 50 75 100 %

Valimi profiil – töötamine, vähenenud töövõime või puude olemasolu

Sotsiaalkindlustusameti andmetel (<http://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/statistika/>) oli 2016. a II kvartali lõpus Eestis 98 674 töövõimetuspensionäri, mis moodustab vähemalt 16-aastastest elanikest 9% ning tööealistest elanikest (ehk 16-65-aastastest) 11,5% (autori arvutused). Töövõimetuspensionäride (või siis uue süsteemi alusel vähenenud töövõimega inimeste) proportsioon jaanuarikuises küsitlusvalimis vastab nende proportsioonile üldkogumis: **koguvalimist (16-aastased ja eakamad vastajad) moodustasid töövõimetuspensionärid/vähenenud töövõimega inimesed 9%** (maksimaalne veapiir 95% usaldusnivool 2%) ning tööealistest ehk 16-65-aastastest vastajatest 11% (veapiir 2%).

Küsitluse andmetel on töövõimetuspensionäride osakaal kõrgeim vanuserühmas 50-65, kus püsiv töövõimekadu või vähenenud töövõime on ametlikult määratud 19 ± 5 protsendile inimestest. Samuti näitavad tulemused, et vähenenud töövõimega inimesi on enam pigem madalama hariduse ja/või sissetulekutega rühmades, regiooniti Põhja-Eestis. Maakondade lõikes on küsitluse tulemuste põhjal usaldusväärsete järeltulete tegemine raskendatud, kuna valimite suurused sõltuvad elanike arvust konkreetses maakonnas, ning tulenevalt elanikkonna jagunemisest on enam kui poole maakondade puhul valim üldistuste tegemiseks liialt väike, jäädes alla 40 vastaja.

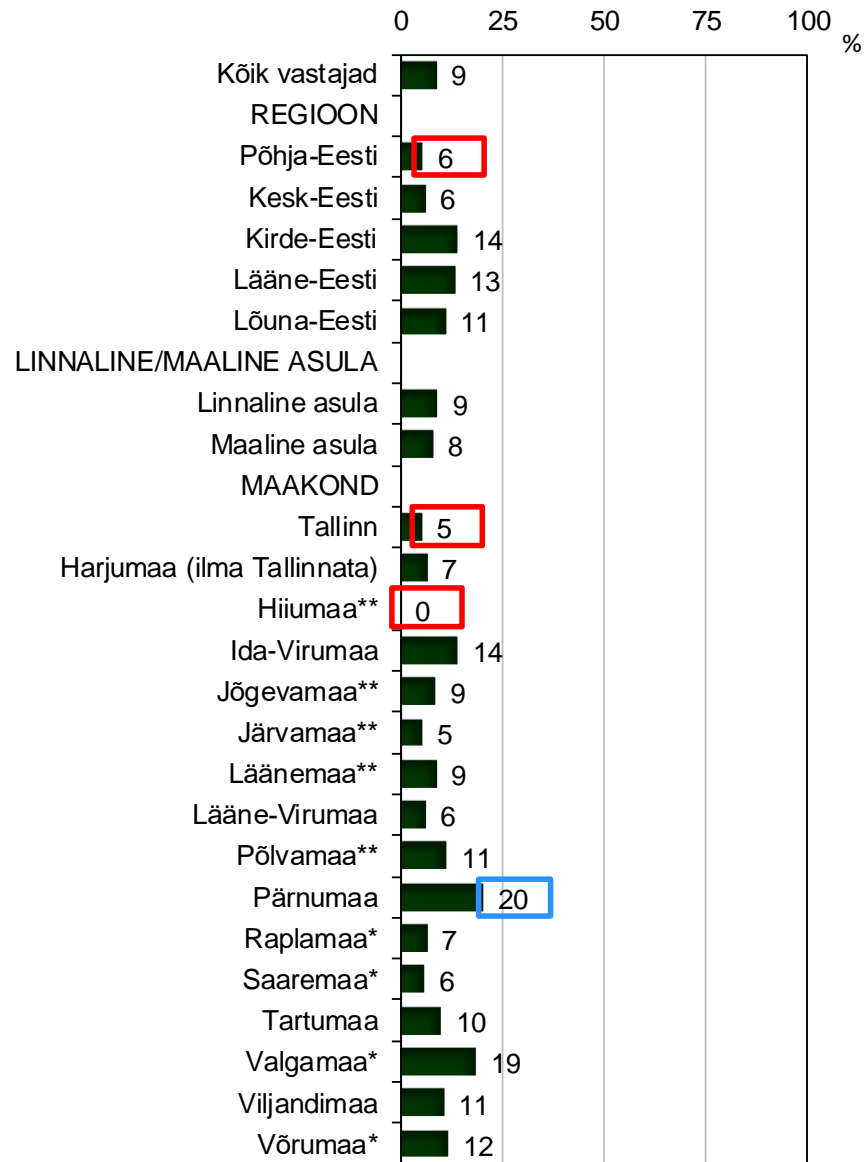
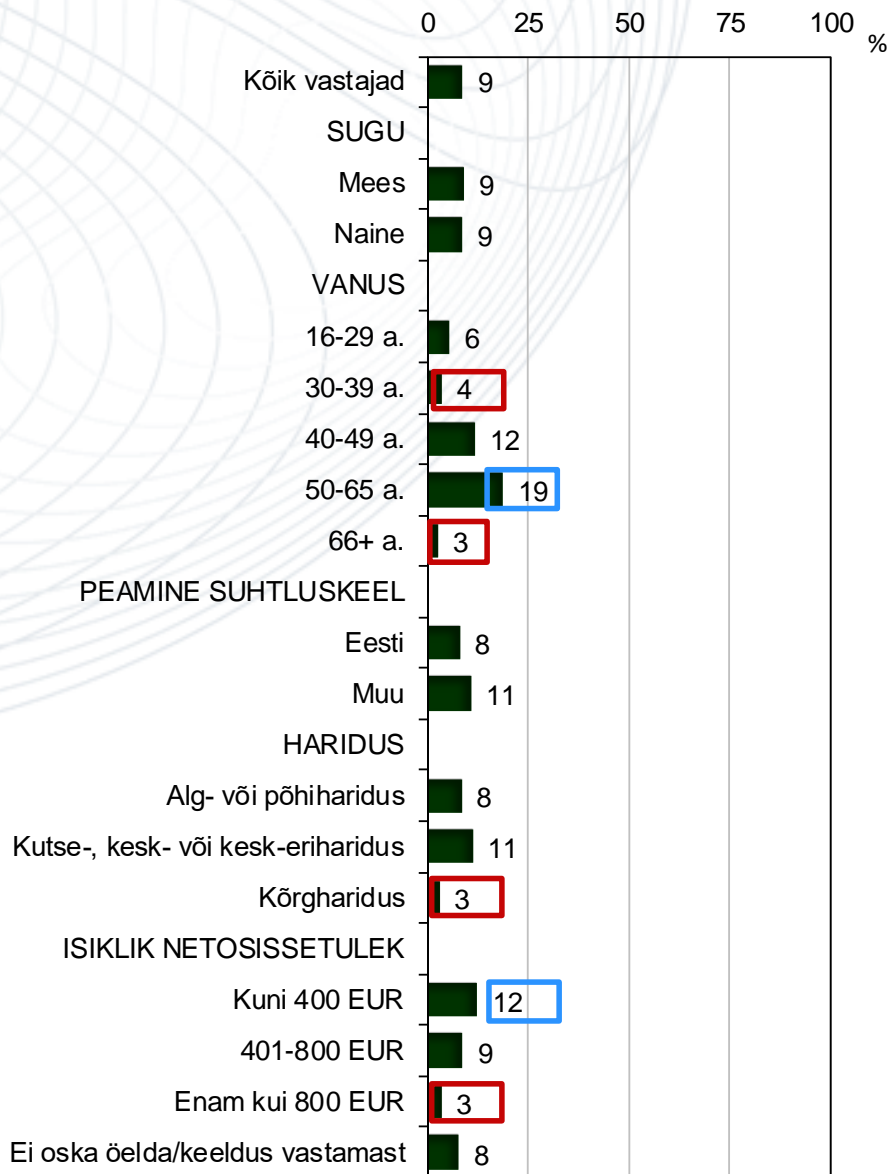
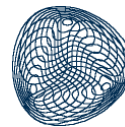
Puuetega Inimeste Koja andmetel on Eestis üle 141 000 puudega inimese (<http://www.epikoda.ee/avaleht/puue/statistika>). Vähemalt 16-aastastest elanikest moodustavad puudega inimesed 12% (autori arvutused). Jaanuarikuu küsitlusvalimist moodustasid puudega vastajad 9% (veapiir 2%), sealjuures keskmisest suurem oli puudega vastajate osatähtsus üle 65-aastaste seas ($17\% \pm 5\%$). Vähenenud töövõimega/töövõimekaoga vastajatest oli puue määratud 24 ± 9 protsendile.

Tasustatud tööd tegi $58\% \pm 3\%$ vastajatest (vanuses 16 ja üle selle). Tasustatud tööks loeti siinkohal palgatööd, ettevõtlusega tegelemist või muud tasustatud tööd. Tööealistest (16-65-aastastest) vastajatest tegi tasustatud tööd $70\% \pm 3\%$. Meeste seas on tööhõive kõrgem kui naiste seas: tasustatud tööd teeb $65\% \pm 4\%$ vähemalt 16-aastastest meestest ja $52\% \pm 4\%$ naistest. Vanuserühmade võrdluses on töötavate inimeste osatähtsus kõrgeim vanuserühmas 30-49 ($81\% \pm 4\%$ töötab), haridusrühmade võrdluses kõrgharidusega inimeste seas ($69\% \pm 6\%$). Regioonide võrdluses on tööga hõivatud inimeste osakaal madalaim Kirde-Eestis ($41\% \pm 9\%$ töötab). **Töövõimekao või vähenenud töövõimega inimestest töötas küsitluse andmetel $50\% \pm 10\%$.**

Kas Teil on ametlikult määratud ja praegu kehtiv töövõimekadu (vähenenud töövõime)?

Kaalutud andmed, n=1016 (kõik vastajad)

Joonisel on sinise kastikesega tähistatud üldkogumi keskmisest statistiliselt oluliselt kõrgem tulemus, punase kastikesega aga üldkogumi keskmisest statistiliselt oluliselt madalam tulemus 95% usaldusnivool.

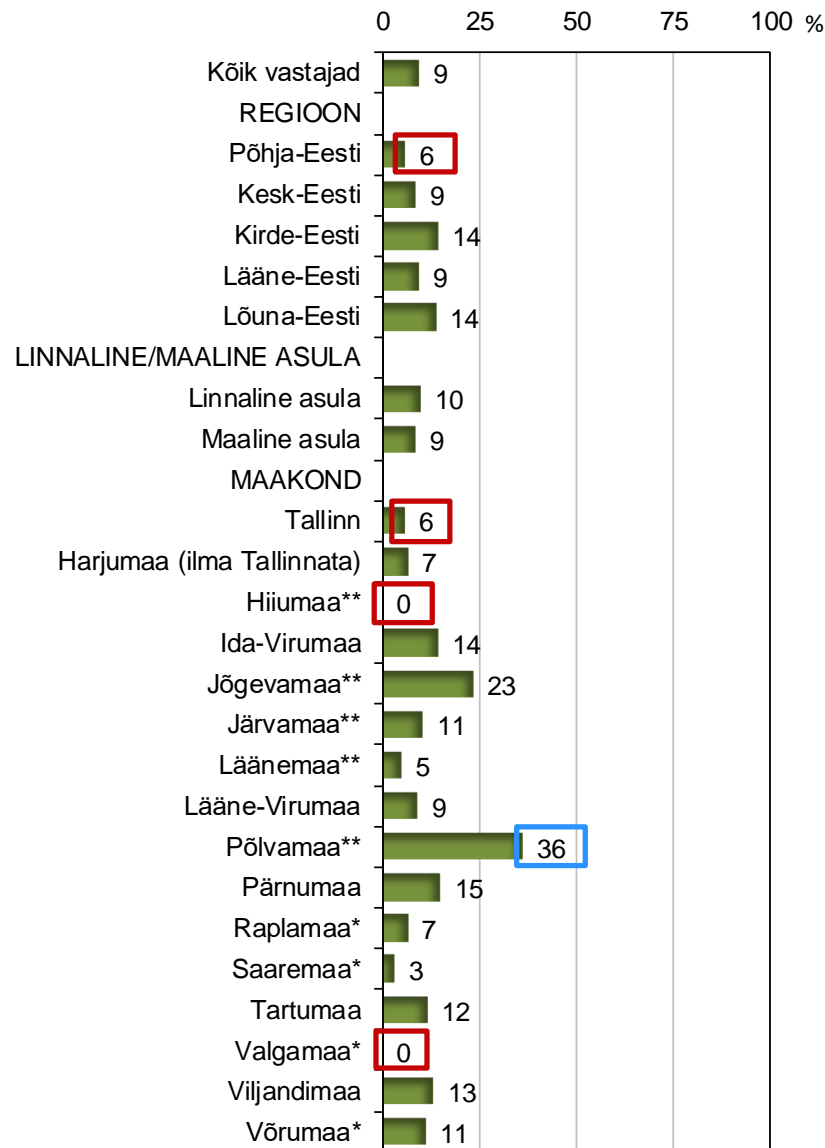
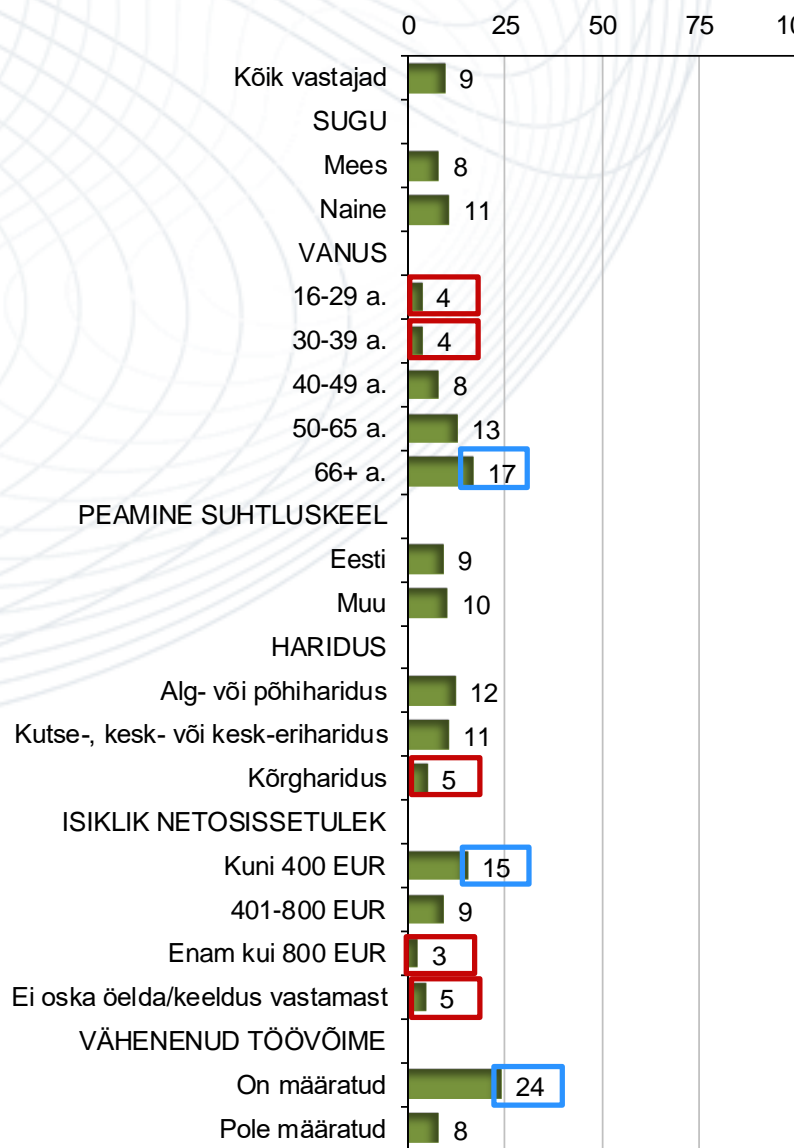
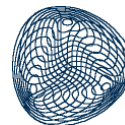

* Valimi suurus jääb vahemikku 30-40 vastajat; **Valim on väiksem kui 30 vastajat

Kas Teil on ametlikult määratud ja praegu kehtiv puude raskusaste?

Kaalutud andmed, n=1016 (kõik vastajad)

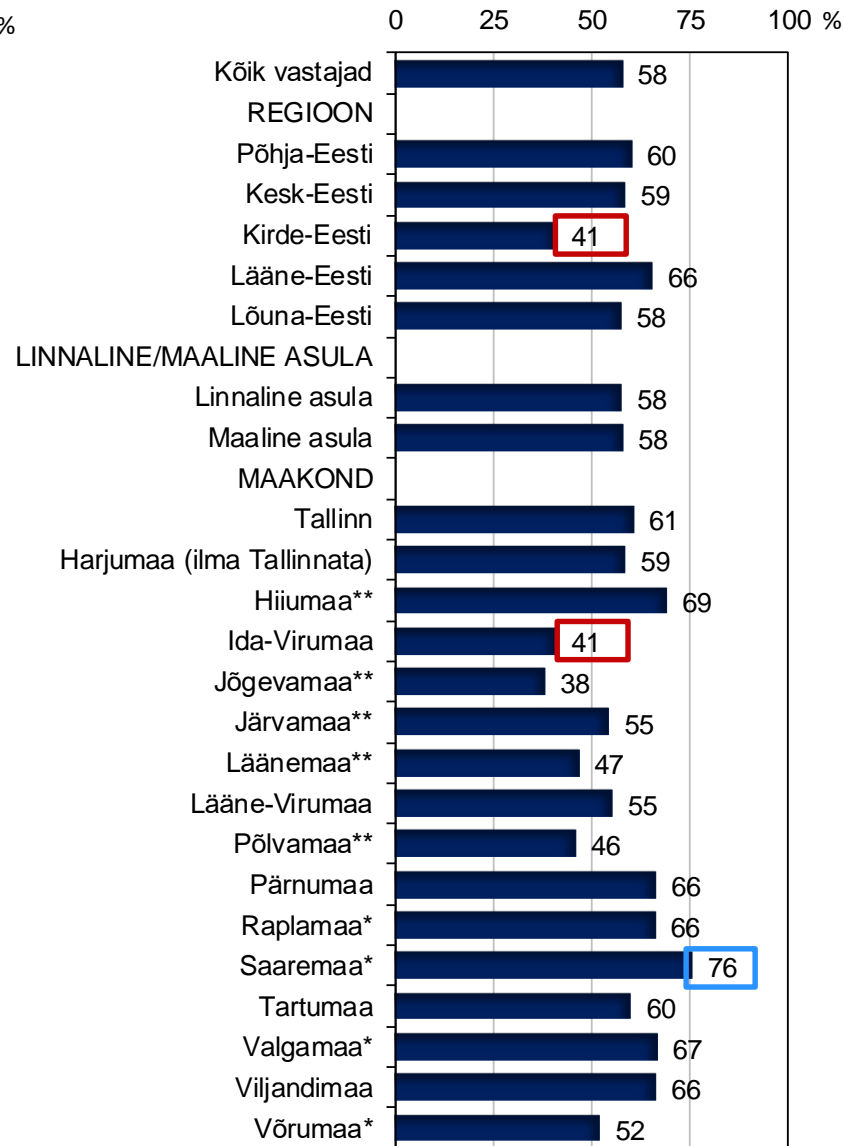
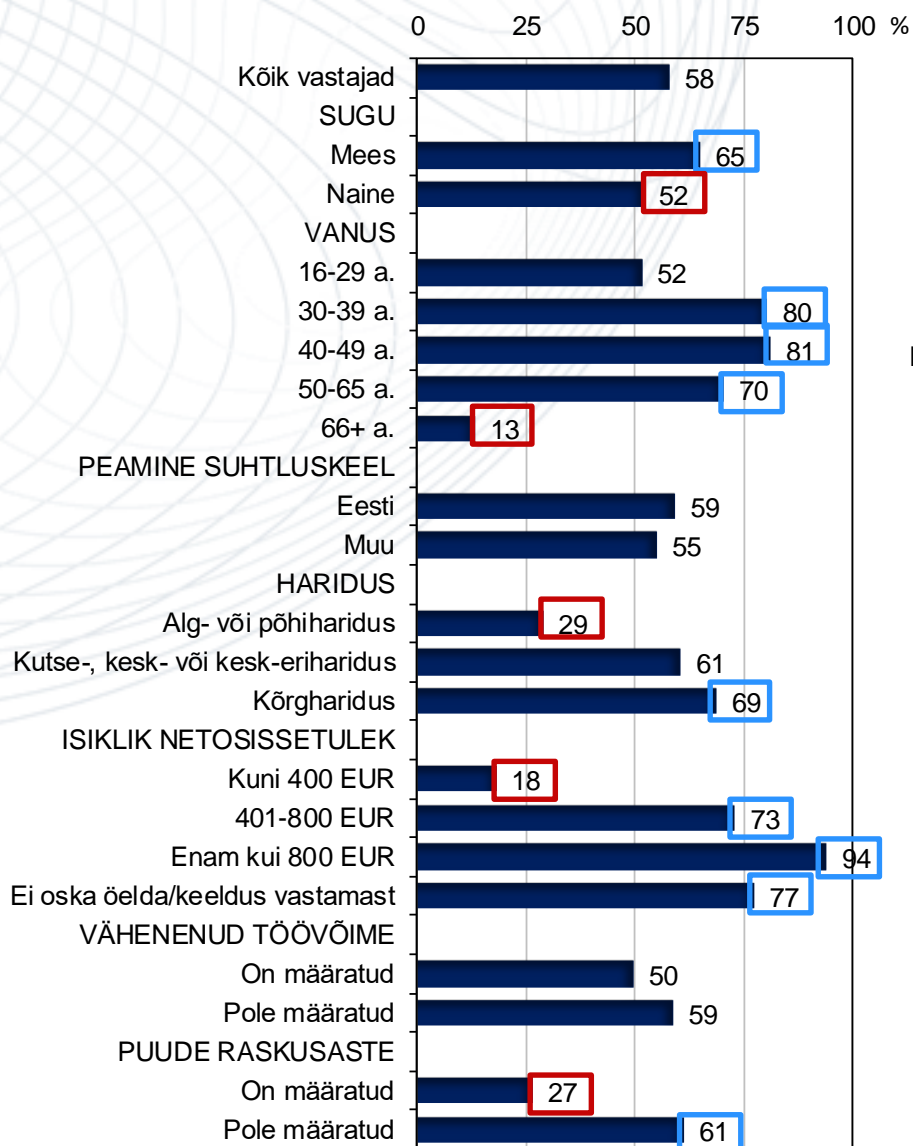
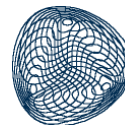
Joonisel on sinise kastikesega tähistatud üldkogumi keskmisest statistiliselt oluliselt kõrgem tulemus, punase kastikesega aga üldkogumi keskmisest statistiliselt oluliselt madalam tulemus 95% usaldusnivool.

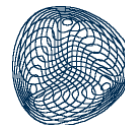
* Valimi suurus jääb vahemikku 30-40 vastajat; **Valim on väiksem kui 30 vastajat

Kas Te teete praegusel ajal tasustatud tööd? Kaalutud andmed, n=1016 (kõik vastajad)

Joonisel on **sinise** kastikesega tähistatud üldkogumi keskmisest statistiliselt oluliselt kõrgem tulemus, **punase** kastikesega aga üldkogumi keskmisest statistiliselt oluliselt madalam tulemus 95% usaldusnivool.

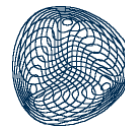

* Valimi suurus jääb vahemikku 30-40 vastajat; **Valim on väiksem kui 30 vastajat

1. Suhtumine vähenenud töövõimega inimeste võimekusse ja võimalustesse töötada

1.1. Kokkuvõte (1)

Suhtumist vähenenud töövõimega inimeste (endiste töövõimetuspensionäride) võimekusse ja võimalustesse töötada kaardistati nelja väite abil, millega nõustumist paluti vastajail 4-palli skaalal hinnata.

Väitega, mille kohaselt **vähenenud töövõimega inimesed suudavad ja tahavad töötada** nõustus 82% küsitletutest. Võrreldes kogu elanikkonnaga oli töövõimetuspensionäride (vähenenud töövõimega inimeste) seas väitega nõustumine veidi sagedasem – väitega nõustus 89% vähenenud töövõimega inimestest ja 81% ülejäänud elanikest. Võrreldes detsembriga on üldine väitega nõustumine kogu elanikkonnas jäänud samale tasemele (toona 84% nõus), kuid väitega täiesti nõustumine on veidi sagenenud (36%→42%). Sama tendents on märgatav ka vähenenud töövõimega inimeste hoiakutes - väitega täiesti nõustumine on sagenenud (37%→51%, veapiir ca 10%), samas kui väitega mittenõustumine on veidi vähenenud (18%→8%, veapiir ca 7%).

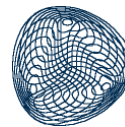
Seda, et vähenenud töövõimega inimesed suudavad ja tahavad töötada, arvasid keskmisest sagedamini naisterahvad (86%), 30-39-aastased (88%), Lääne-Eesti (91%) ja Lõuna-Eesti elanikud (88%). Vastupidisel seisukohal olid keskmisest sagedamini Harjumaa (v.a Tallinna) elanikud (21% ei nõustunud). Hoiakuid mõjutab ka suhtumine töövõimereformi – reformi pooldajatest nõustus väitega 90%, samas kui reformi kriitikute seas oli nõustujaid 57% ning mittenõustujaid 37%.

Elanikest 95% nõustus, et **vähenenud töövõimega inimesed võiksid teha endale võimetekohast tööd, kui seda leidub**. Detsembrikuises küsitluses oli väitega nõustujaid 93% ning 2015. aasta uuringus 95%, seega on väitega nõustujate osatähtsus jäänud endisele tasemele. Väitega täiesti nõustuvate inimeste osakaal on samas veidi kõikunud – 2015. aastal oli see 63%, 2016. aasta detsembris 58% ning 2017. aasta jaanuaris taas 63%. Kõikumised pole küll suured, kuid ületavad siiski statistilise vea piiri (~3%). Kui varasemat langust võis põhjendada meetodikate erinevusega (2015. aastal oli tegu *ad hoc* uuringuga, mis keskendus ainult töövõimereformi teemadele), siis nüüdne muutus võib viidata sellele, et hoiakud vähenenud töövõimega inimeste töötamise suhtes on muutunud soosivamaks. Seda kinnitab ka asjaolu, et võrreldes detsembriga on veidi suurenenud usk vähenenud töövõimega inimeste suutlikkusse ja motivatsiooni töötada (vt. antud slaidi ülemised lõigud).

Vähenenud töövõimega vastajatest nõustus väitega 98%, sealjuures 61% oli täiesti nõus. Võrreldes detsembriga vähenenud töövõimega inimeste hoiakutes muutusi pole.

Reformi pooldajatest nõustus väitega 98%, kriitikutest 91%. Erinevused reformi pooldajate ja kriitikute hoiakutes on küll statistiliselt olulised, kuid siiski väiksemad kui erinevused suhtumises vähenenud töövõimega inimeste motivatsiooni ja suutlikkusse töötada.

1.2. Kokkuvõte (2)

Elanikest 71% arvas, et **vähenenud töövõimega inimestesse suhtutakse sageli eelarvamusega** (2016. aasta detsembris 72%). Arvamused on võrreldes 2015. aastaga muutunud optimistlikumaks – toona arvas 81% küsitletutest, et vähenenud töövõimega inimestesse suhtutakse sageli eelarvamusega.

Vähenenud töövõimega inimesed ise näevad eelarvamuslikku suhtumist väiksema probleemina kui kogu elanikkond – seda, et vähenenud töövõimega inimestesse suhtutakse sageli eelarvamusega, arvas 61% vähenenud töövõimega inimestest, samas kui 35% sellega nõus ei olnud (kogu elanikkonnas mitte-nõustujaid 20%). Keskmisest sagedasem oli väitega mitte-nõustumine muukeelsete elanike seas (26% polnud nõus) ning Kirde-Eestis (38%).

Viimase väitega kaardistati inimeste suhtumist töövõimereformi aluseks olevasse põhimõttesse – **inimese töövõime puhul peaks hindama seda, mida ta suudab, mitte seda, mida ta ei suuda**. Antud põhimõttega nõustus 88% küsitletutest (2016. aasta detsembris 86% ning 2015. aastal 88%). Töövõimetuspensionäridest nõustus uue hindamise aluseks oleva põhimõttega 89% ning vastu oli sellele 11% (kogu elanikkonnast oli vastu 4%). Keskmisest sagedasem oli uue hindamis põhimõttega nõustumine Lääne-Eestis (97%), samas kui vastu on sellele keskmisest sagedamini Harjumaa (v.a Tallinna) elanikud (18%). Taas ilmsid erinevused ka reformi pooldajate ja kriitikute arvamuste vahel: reformi pooldajatest toetas hindamise aluspõhimõtte muutmist 94%, kriitikutest 72%.

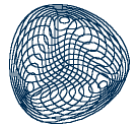
Lisaks eeltoodud neljale väitele uuriti ka inimeste valmidust töötada koos vähenenud töövõimega inimestega. **Inimestest, kellele pole töövõimekadu ega vähenenud töövõimet määratud, suhtub 75% vähenenud töövõimega inimestega koos töötamise hästi**, 8% eelistaks vähenenud töövõimega inimestega mitte koos töötada ning 2% ei sooviks nendega koos töötada. Selge arvamus puudub 15 protsendil vastajatest. Võrreldes 2016. aasta detsembriga pole arvamused muutunud, kuid võrreldes 2015. aastaga on veidi suurenenud vähenenud töövõimega inimestega koos töötamise hästi suhtuvate inimeste osakaal: 2015. aastal oli vastav näitaja 71%.

Hästi suhtuvad vähenenud töövõimega inimestega koos töötamise keskmisest sagedamini naised (79% suhtub hästi) ning vähenenud töövõimega inimesed ise (85%). Negatiivne suhtumine on keskmisest levinum meeste seas (14% ei soovi või eelistab mitte töötada koos vähenenud töövõimega inimestega) ning vanuserühmas 40-49 (vastavalt 15%). Töövõimereformi pooldajad on keskmisest positiivsemalt häälestatud ka vähenenud töövõimega inimestega koos töötamise suhtes (83% suhtub hästi), samas kui töövõimereformi vastaste seas on positiivset suhtumist vähem: 50% suhtub vähenenud töövõimega inimestega koos töötamise hästi ning 29% ei soovi või eelistab mitte töötada koos vähenenud töövõimega inimestega.

1.3. Mõeldes vähenenud töövõimega inimeste olukorrale Eestis, hinnake palun, kuivõrd

Te nõustute järgmiste väidetega. n=kõik vastajad

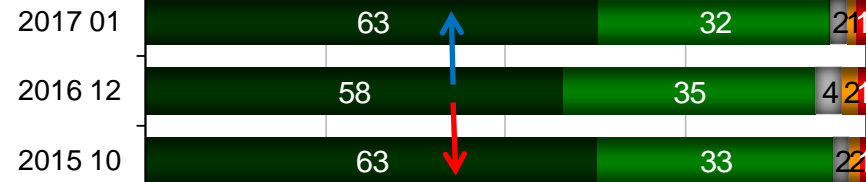
Joonisel on **sinise** noolega tähistatud statistiliselt oluline kasva, **punase** noolega aga statistiliselt oluline langus 95% usaldusnivool.

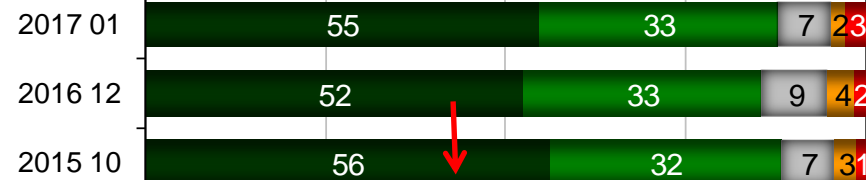
■ Täiesti nõus ■ Pigem nõus ■ Ei oska öelda ■ Pigem ei nõustu ■ Üldse ei nõustu

0% 25% 50% 75% 100%

Vähenenud töövõimega inimesed võiksid teha endale võimetekohast tööd, kui seda leidub

Inimese töövõime puhul peaks hindama seda, mida ta suudab, mitte seda, mida ta ei suuda.

Vähenenud töövõimega inimesed suudavad ja tahavad töötada

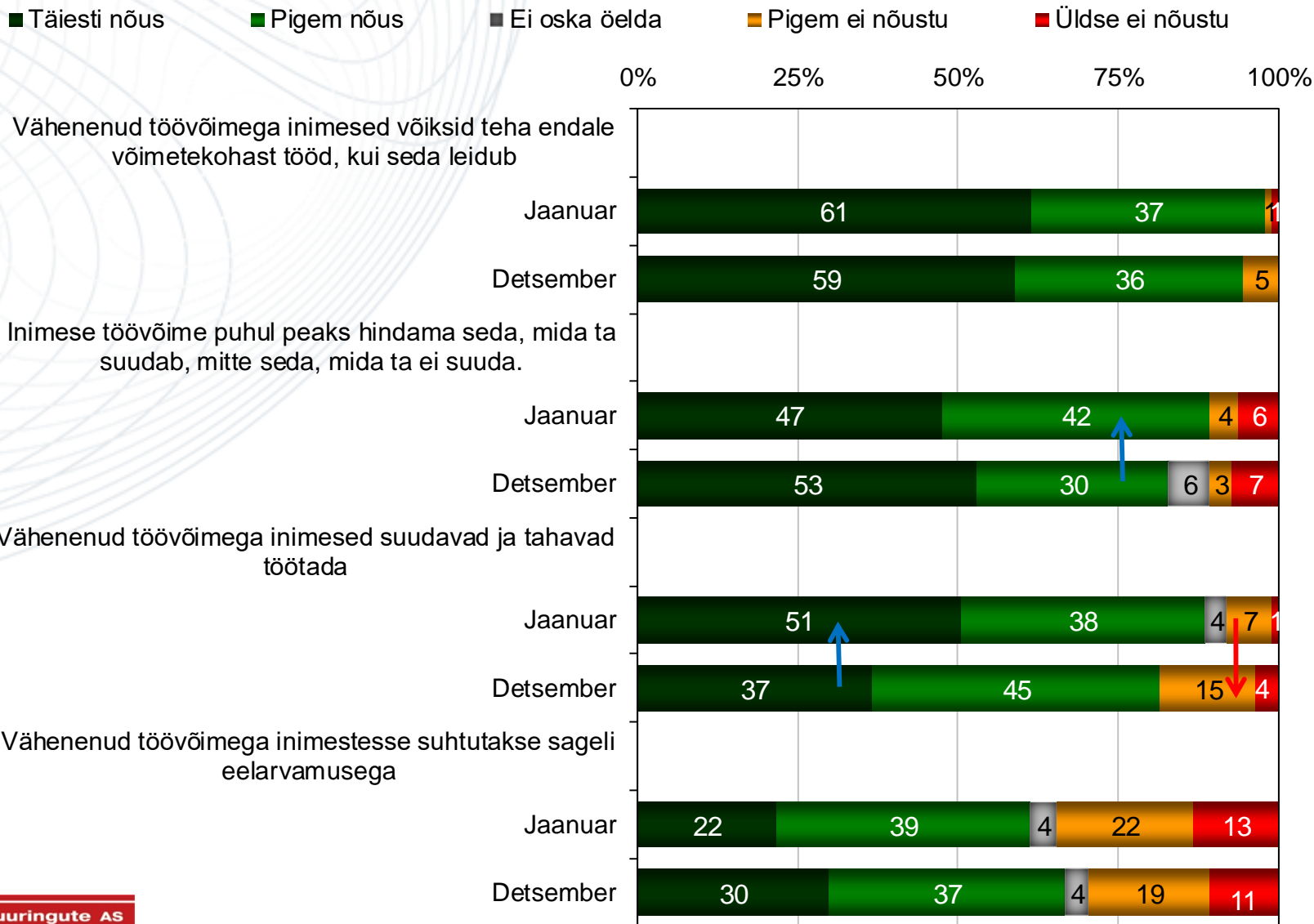
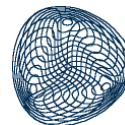

Vähenenud töövõimega inimestesse suhtutakse sageli eelarvamusega

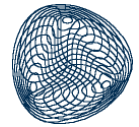
1.4. Mõeldes vähenenud töövõimega inimeste olukorrale Eestis, hinnake palun, kuivõrd Te nõustute järgmiste väidetega. Vähenenud töövõimega vastajad, detsembris n=106, jaanuaris n=93

Joonisel on sinise kastikesega tähistatud üldkogumi keskmisest statistiliselt oluliselt kõrgem tulemus, punase kastikesega aga üldkogumi keskmisest statistiliselt oluliselt madalam tulemus 95% usaldusnivool.

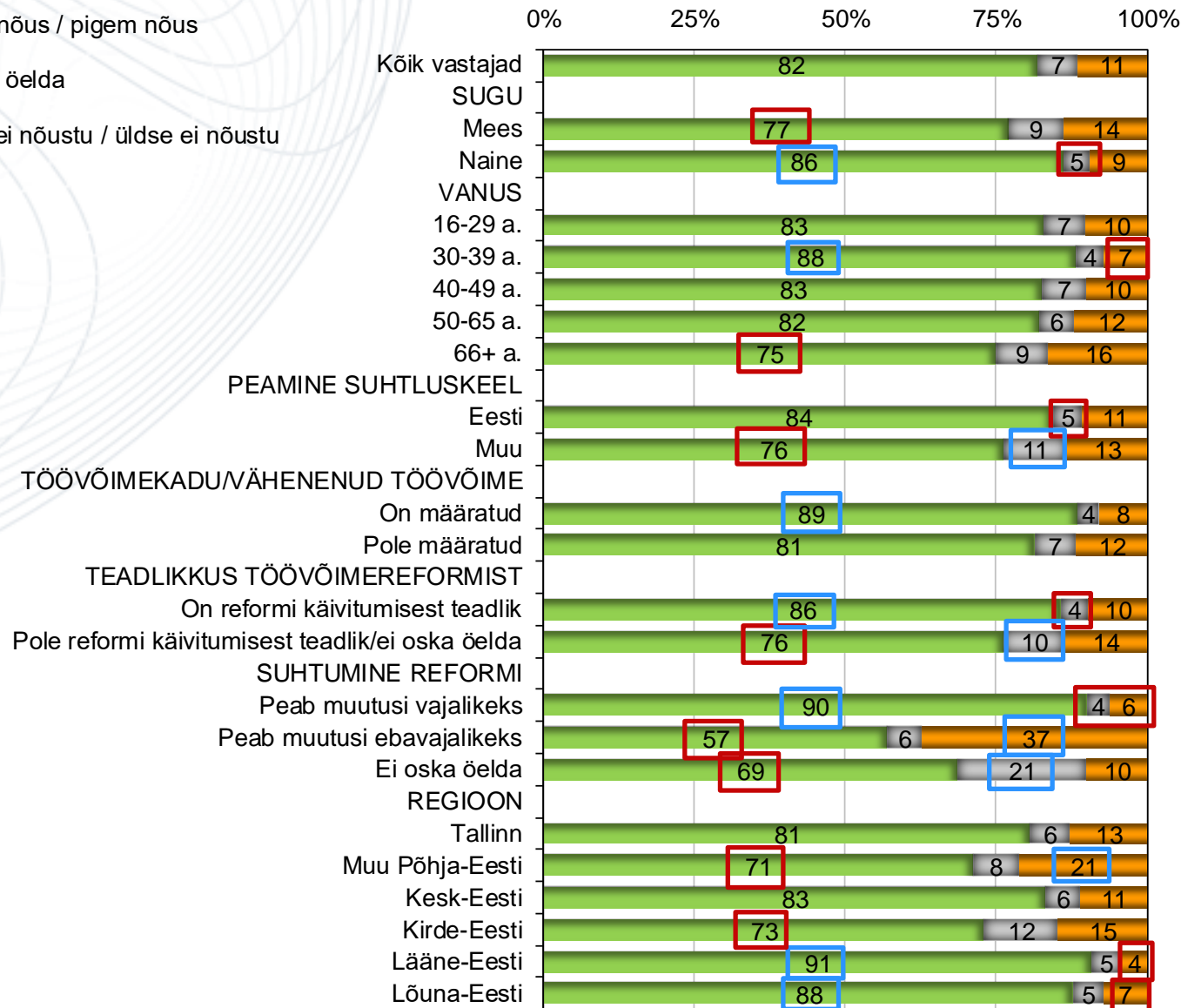

1.5. Nõustumine väitega – vähenenud töövõimega inimesed suudavad ja tahavad töötada. n=1016 (kõik vastajad)

Joonisel on sinise kastikesega tähistatud üldkogumi keskmisest statistiliselt oluliselt kõrgem tulemus, punase kastikesega aga üldkogumi keskmisest statistiliselt oluliselt madalam tulemus 95% usaldusnivool.

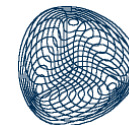
- Täiesti nõus / pigem nõus
- Ei oska öelda
- Pigem ei nõustu / üldse ei nõustu

1.6. Nõustumine väitega – vähenenud töövõimega inimesed võiksid teha endale

võimetekohast tööd, kui seda leidub. n=1016 (kõik vastajad)

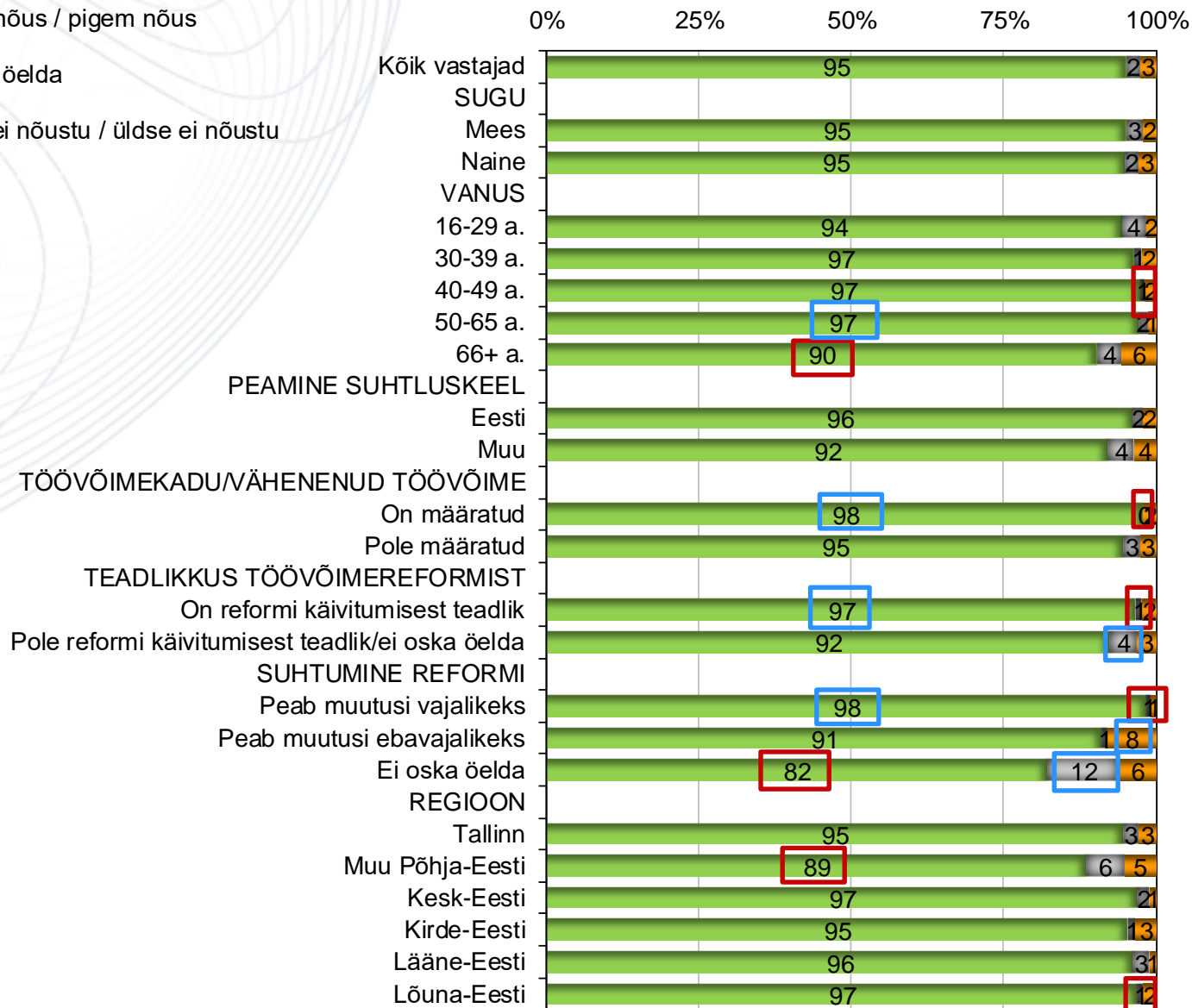
Joonisel on **sinise** kastikesega tähistatud üldkogumi keskmisest statistiliselt oluliselt kõrgem tulemus, **punase** kastikesega aga üldkogumi keskmisest statistiliselt oluliselt madalam tulemus 95% usaldusnivool.

■ Täiesti nõus / pigem nõus

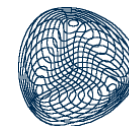
■ Ei oska öelda

■ Pigem ei nõustu / üldse ei nõustu

1.7. Nõustumine väitega – vähenenud töövõimega inimestesse suhtutakse sageli eelarvamusega. n=1016 (kõik vastajad)

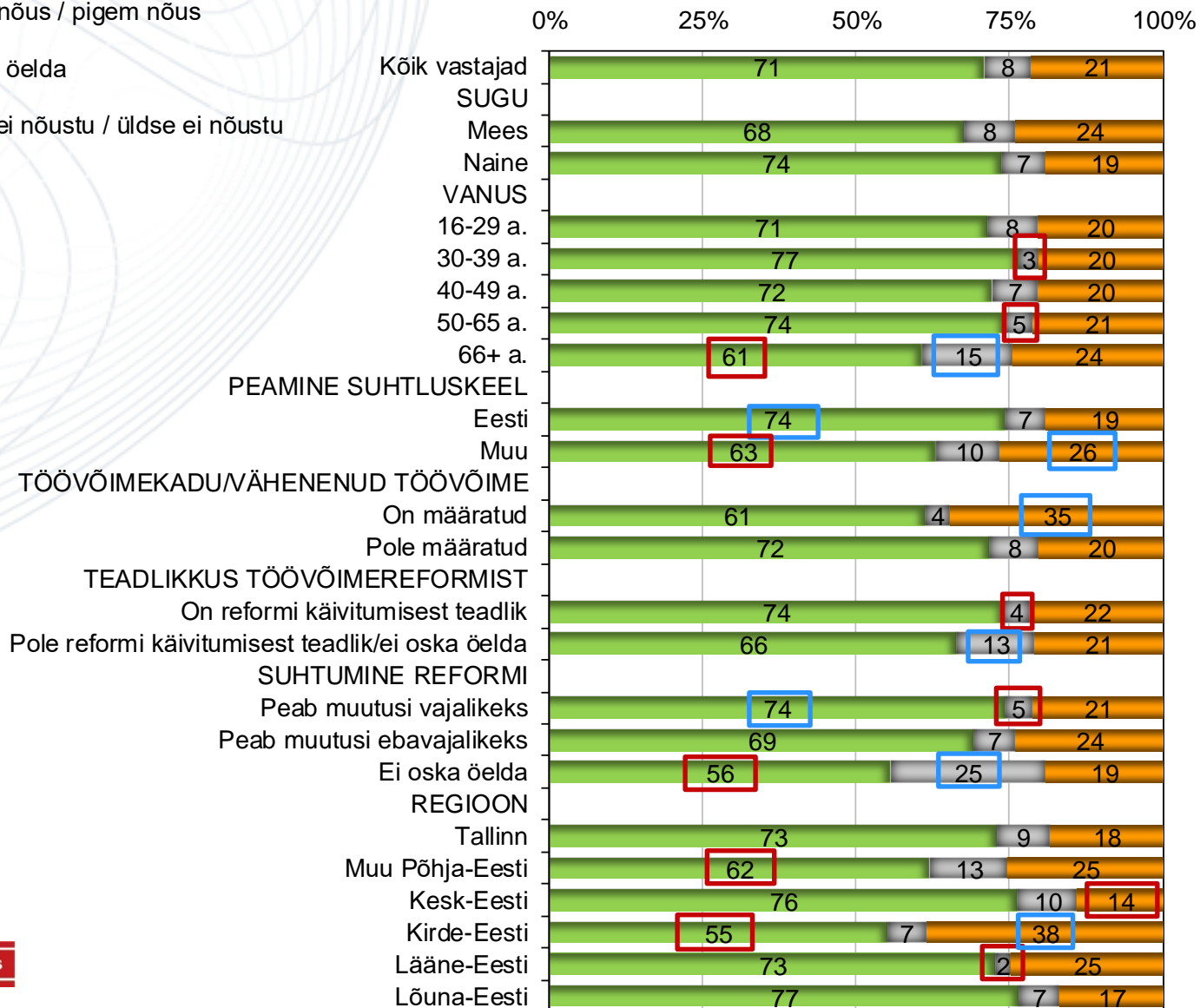
Joonisel on **sinise** kastikesega tähistatud üldkogumi keskmisest statistiliselt oluliselt kõrgem tulemus, **punase** kastikesega aga üldkogumi keskmisest statistiliselt oluliselt madalam tulemus 95% usaldusnivool.

■ Täiesti nõus / pigem nõus

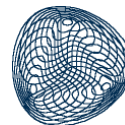
■ Ei oska öelda

■ Pigem ei nõustu / üldse ei nõustu

1.8. Nõustumine väitega – inimese töövõime puhul peaks hindama seda, mida ta suudab, mitte seda, mida ta ei suuda. n=1016 (kõik vastajad)

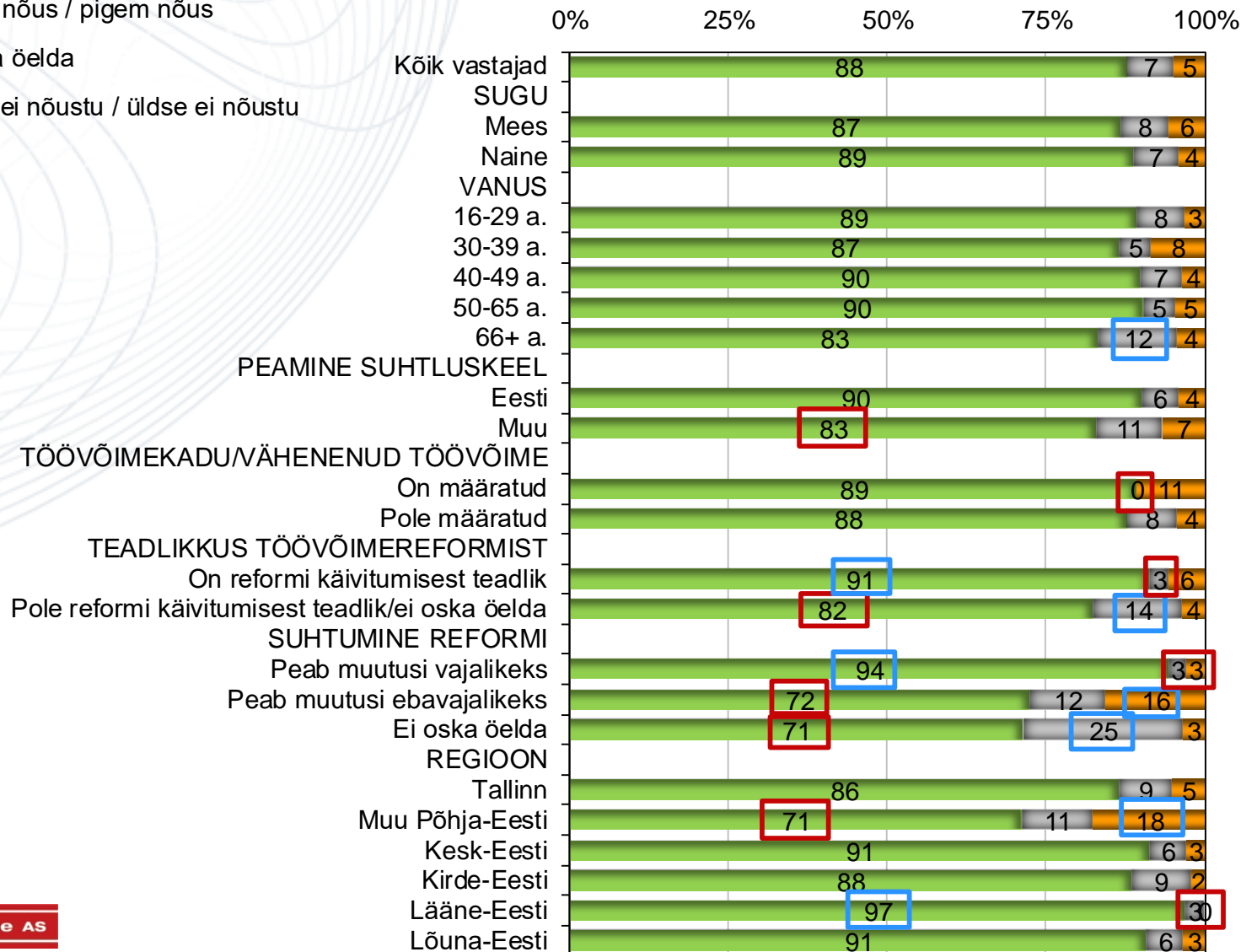
Joonisel on **sinise** kastikesega tähistatud üldkogumi keskmisest statistiliselt oluliselt kõrgem tulemus, **punase** kastikesega aga üldkogumi keskmisest statistiliselt oluliselt madalam tulemus 95% usaldusnivool.

■ Täiesti nõus / pigem nõus

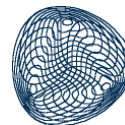
■ Ei oska öelda

■ Pigem ei nõustu / üldse ei nõustu

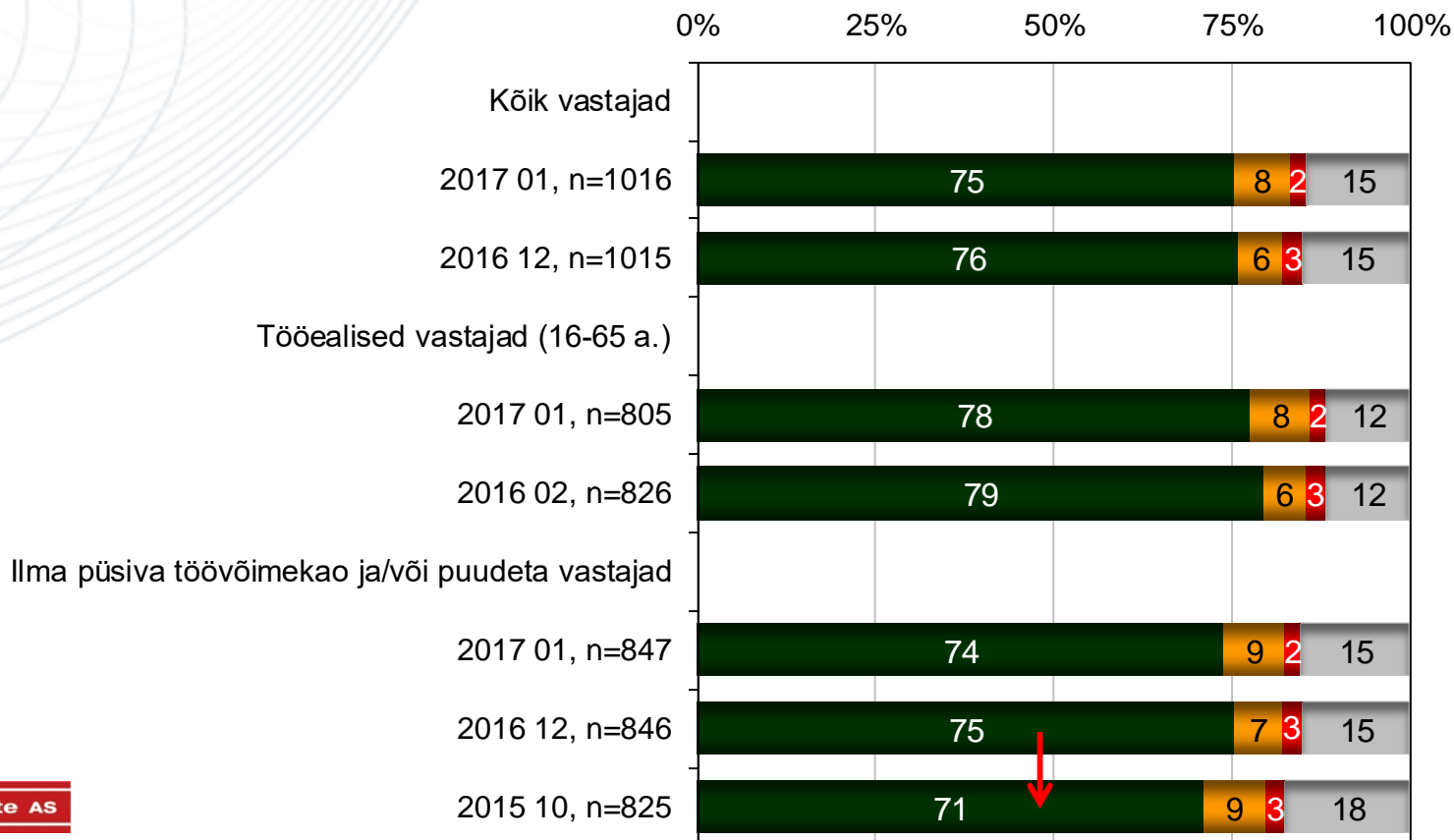

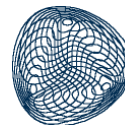
1.9. Kuidas suhtute sellesse, kui peaksite töötama koos vähenenud töövõimega inimestega? n=kõik vastajad

Punase noolega on joonisel tähistatud statistiliselt oluline langus 95% usaldusnivool.

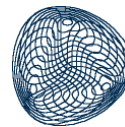
- Suhtun hästi
- Eelistaksin mitte töötada koos vähenenud töövõimega inimestega
- Ma ei soovi koos vähenenud töövõimega inimestega töötada
- Ei oska öelda/sõltub asjaoludest

2. Teadlikkus ja suhtumine töövõimereformi

2.1. Teadlikkus ja suhtumine töövõimereformi (1)

Sellest, et Eestis käivitus 2016. aastal töövõimereform, on kuulnud 60%±3% vähemalt 16-aastastest elanikest (detsembris 59%, teadlikkus pole seega oluliselt muutunud). Keskmisest sagedamini olid reformi käivitumisega kursis naisterahvad (65%), 50-65-aastased (76%), eestikeelsed elanikud (65%), kõrgharidusega inimesed (66%) ning Lääne- ja Lõuna-Eesti elanikud (72%). Keskmisest harvem olid reformi algamisest kuulnud mehed (53%), 16-39-aastased (48%), muukeelsed elanikud (46%), alg- või põhiharidusega inimesed (42%) ning Põhja-Eesti elanikud (51%).

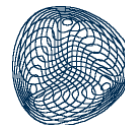
2015. aastal läbi viidud uuringus oli töövõimereformist kuulnud 60% vastajatest. Toona oli tegu üldisemat laadi küsimusega - ei küsitud konkreetselt reformi käivitumise aja kohta (Kas olete kuulnud, et Eestis käivitus 2016. aastal töövõimereform?) vaid reformi kohta üldiselt (Milline on Teie teadlikkus töövõimereformist?). Küsitluste põhjal oli 2015. aastal reformist kuulnud 61%, 2016. aasta detsembris 78% ning 2017. aasta jaanuaris 90% vähenenud töövõimega inimestest (veapiir 6-8%). **Seega on reformi peamise sihtrühma, kelleks on vähenenud töövõimega inimesed, teadlikkus reformist võrreldes nii 2015. aasta kui ka 2016. aasta detsembriga kasvanud.**

Järgnevalt uuriti inimeste suhtumist töövõimereformi ning teadlikkust reformist. Enne järgmiste küsimuste juurde liikumist loeti kõigile vastajatele ette selgitus: **2016. aastast pakub riik vähenenud töövõimega inimestele uusi teenuseid, mis aitavad tööd leida ja seal püsida. Uue hindamise läbinud inimesed saavad töövõimetuspensionäri staatuse asemel vähenenud töövõimega inimese staatuse ning töövõimetuspensionari asemel makstakse neile uutal alustel töövõimetoetust.**

Seejärel paluti vastajail anda hinnang muudatuste vajalikkusele. **Elanikkonnast 71% peab reformi vajalikuks, et aidata vähenenud töövõimega inimesi paremini tööturule**, sealjuures 36% peab muudatusi väga vajalikuks ning 35% pigem vajalikuks. **Elanikest 15% peab muudatusi ebavajalikuks**, sealjuures 12% arvab, et muutused pigem ei ole vajalikud, sest vähenenud töövõimega inimesi on väga raske tööturule aidata ning 4% ei pea muutusi üldse vajalikuks, kuna vähenenud töövõimega inimesi ei saa tööturule aidata. Muid selgitusi andis 0,4% vastajatest ning 13 protsendil puudus reformi osas selge arvamus. **Vähenenud töövõimega inimeste suhtumine reformi on ülejäänud elanikkonnaga võrreldes negatiivsem:** reformi peab vajalikuks 67%±9% ning ebavajalikuks 24%±9% vähenenud töövõimega vastajatest. Võrreldes detsembriga pole ei elanikkonna ega vähenenud töövõimega inimeste arvamusel olulisi muutusi toimunud.

Keskmisest levinum on positiivne suhtumine töövõimereformi vanuserühmas 30-39 (79% peab muutusi vajalikeks) ning pealinnas (80%). Samuti kalduvad reformi toetama pigem kõrgema sissetulekuga inimesed. Ebavajalikuks hindasid töövõimereformi keskmisest sagedamini Kirde-Eesti elanikud (32%) ning Harjumaa (v. a Tallinna) elanikud (27%). Selge seisukoht reformi vajalikkuse osas puudus keskmisest sagedamini alg- või põhiharidusega inimestel (22%), Harjumaa (v.a Tallinna) elanikel (23%) ning inimestel, kes polnud reformi käivitumisest varem teadlikud (22%).

2.2.Teadlikkus ja suhtumine töövõimereformi (2)

2015. aasta uuringus oli suhtumist töövõimereformi mõõtev küsimus üles ehitatud veidi teisiti. Vastajal paluti öelda, kas töövõimereform tuleks viia ellu selle toonasel kujul, seda tuleks muuta, või reformist üldse loobuda. Küsimus esitati ainult neile vastajatele, kes olid töövõimereformist kuulnud. Töövõimesüsteemi reformimist pidas toona vajalikuks 72% kogu elanikkonnast ning 60% töövõimetuspensionäridest. **Seega pole suhtumises töövõimesüsteemi muutmisesse ajalises võrdluses olulisi muutusi toimunud.**

Viimase teemana uuriti inimeste teadlikkust töövõimereformist nelja väitepaari abil, mille puhul inimene pidi kahest väitest valima selle, mis oli tema arvates kehtiv (õige) väide.

Ilmnes, et **elanikud on mõõdukalt hästi kursis sellega, et uues süsteemis muutus hindamise aluspõhimõte ja töövõimetuse asemel hinnatakse nüüd töövõimet (teab 65%) ning ka sellega, et töövõime hindamine läks üle Töötukassale (teab 56%), kuid samas ei olda üldjuhul kursis sellega, et uues süsteemis tuleb teatud osal taotlejatest end töövõimetoetuse saamiseks töötuna arvele võtta (teab 34%) ning et uues süsteemis sõltub töövõimetoetuse suurus ka vähenenud töövõimega inimese sissetulekute suuruselt (35%).** Kuna hindamise aluspõhimõtte ning hindamist teostava institutsiooni muutumise näol on tegu universaalsete (kõiki vähenenud töövõimega inimesi puudutavate) muudatustega, töötuna arvele võtmise nõue ning töövõimetoetuse suuruse vähendamine suurte sissetulekute tõttu puudutab aga vaid teatud osa vähenenud töövõimega inimestest, on sellised tulemused ootuspärased.

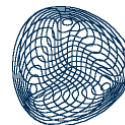
Teadlikkus töövõimet hindavast institutsioonist oli keskmisest kõrgem vanuserühmas 40-49 (68% teab). Teadlikkus toetuse määra sõltumisest taotleja sissetulekutest oli keskmisest kõrgem vanuserühmas 30-39 (43% teab) ning üle 800-eurose isikliku sissetulekuga rühmas (41%).

Võrreldes muukeelse elanikkonnaga on eestikeelsed elanikud sagedamini teadlikud hindamise aluspõhimõtte muutumisest, töövõimet hindavast institutsioonist ja toetuse määra seotusest toetuse saaja sissetulekutega.

Sellist regiooni, kus teadlikkus oleks kõigi uurimisaluste teemade osas madalam kui mujal, ei eristunud. Keskmisest madalam on teadlikkus töövõimet hindavast institutsioonist Tallinnas (46% teab), hindamise aluspõhimõtte muutumisest mujal Harjumaal (46%), töötuna arvele võtmise nõudest Kesk-Eestis (25%) ja toetuse määra seotusest taotleja sissetulekutega Kirde-Eestis (25%).

Enamiku teemade osas on vähenenud töövõimega inimeste teadlikkus samal tasemel kui kogu elanikkonna oma, ainult töövõime hindamist teostava institutsiooni osas on vähenenud töövõimega inimeste teadlikkus keskmisest kõrgem (71% teab). Võrrelduna detsembriga on sihtrühma teadlikkus töövõimet hindavast institutsioonist ka kasvanud (toona teadis 58%). Samuti on suurenenud sihtrühma teadlikkus töövõime hindamise aluspõhimõtte muutumisest – detsembris oli sellest teadlik 59% ning jaanuaris 70% vähenenud töövõimega inimestest.

2.3. Teadlikkus ja suhtumine töövõimereformi (3)

Uuringu tulemused näitavad, et töövõimereformi negatiivselt suhtuvad inimesed on mitmete teemade osas reformist paremini informeeritud kui reformi pooldajad. Nii olid reformi kriitikud keskmisest sagedamini teadlikud sellest, et uues süsteemis tuleb teatud osal taotlejatest end toetuse saamiseks töötuna arvele võtta (47% teab) ning et uues süsteemis sõltub töövõimetoetuse suurus ka toetuse saaja sissetulekutest (46% teab). **Seega võib kriitilisus reformi suhtes olla põhjendatav ka vastuseisuga läbi viidavatele muudatustele – nagu juba varem nägime, kahtlevad reformi kriitikud keskmisest sagedamini vähenenud töövõimega inimeste suutlikkuses ja tahtes töötada, ei kiida sagedamini heaks hindamise aluspõhimõtte muutmist, ning on ilmselt kriitilised ka töövõimetoetuse saamisel kehtima hakanud lisanõuete suhtes.**

Võrreldes 2016. aasta detsembri küsitlusega pole teadlikkus töövõimereformist (kaardistatuna nelja väitepaari hindamise kaudu) oluliselt muutunud. 2015. aasta uuringus esitati teadlikkust kaardistavad väited vastajatele ankeedi teises pooles. Kuna pikk intervjuu väsitab, oli toona ka kindla seisukohata vastajate osatähtsus iga väitepaari puhul kõrgem ning **seega pole kohane “ei oska öelda” vastuste osakaalu vähenemisest automaatselt järeldada teadlikkuse suurenemist.** Lisaks, kahe väitepaari puhul oli ajalises võrdluses samaaegselt suurenenud nõustumine nii kehtiva kui ka mitte-kehtiva väitega.

Kõike eeltoodut arvesse võttes võib öelda, et **võrreldes 2015. aastaga on kasvanud elanike teadlikkus sellest, et töövõime hindamisega tegeleb uues süsteemis töötukassa:** 2015. aasta uuringus teadis seda 30% reformist teadlikest vastajatest, tänavu aga 56% kõigist vastajatest. Võrreldes 2015. aastaga seostati tänavu töövõime hindamist harvemini sotsiaalkindlustusametiga: 2015. aastal pidas 42% reformist teadlikest vastajatest uues süsteemis töövõime hindamist SKA ülesandeks, tänavu 38% kõigist vastajatest.

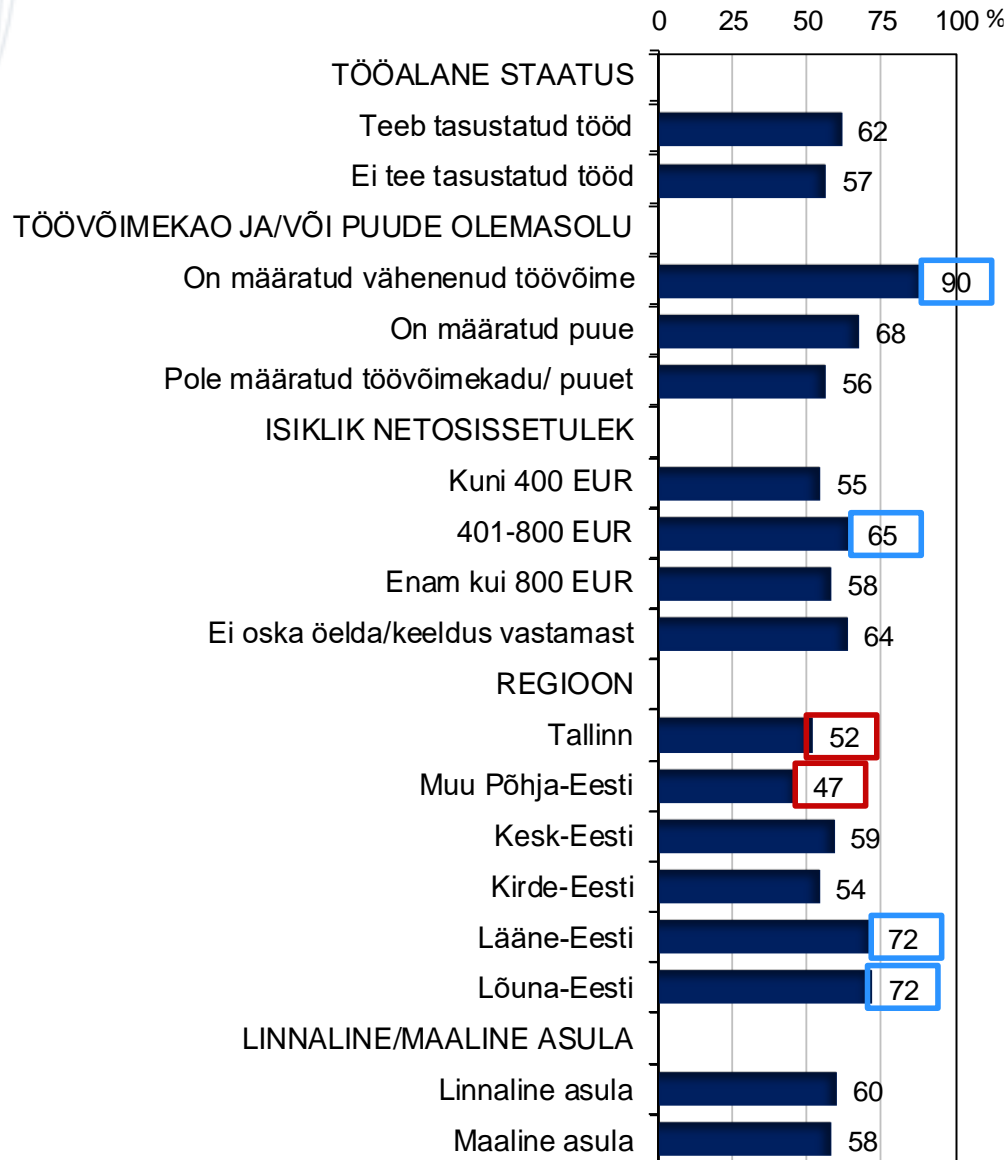
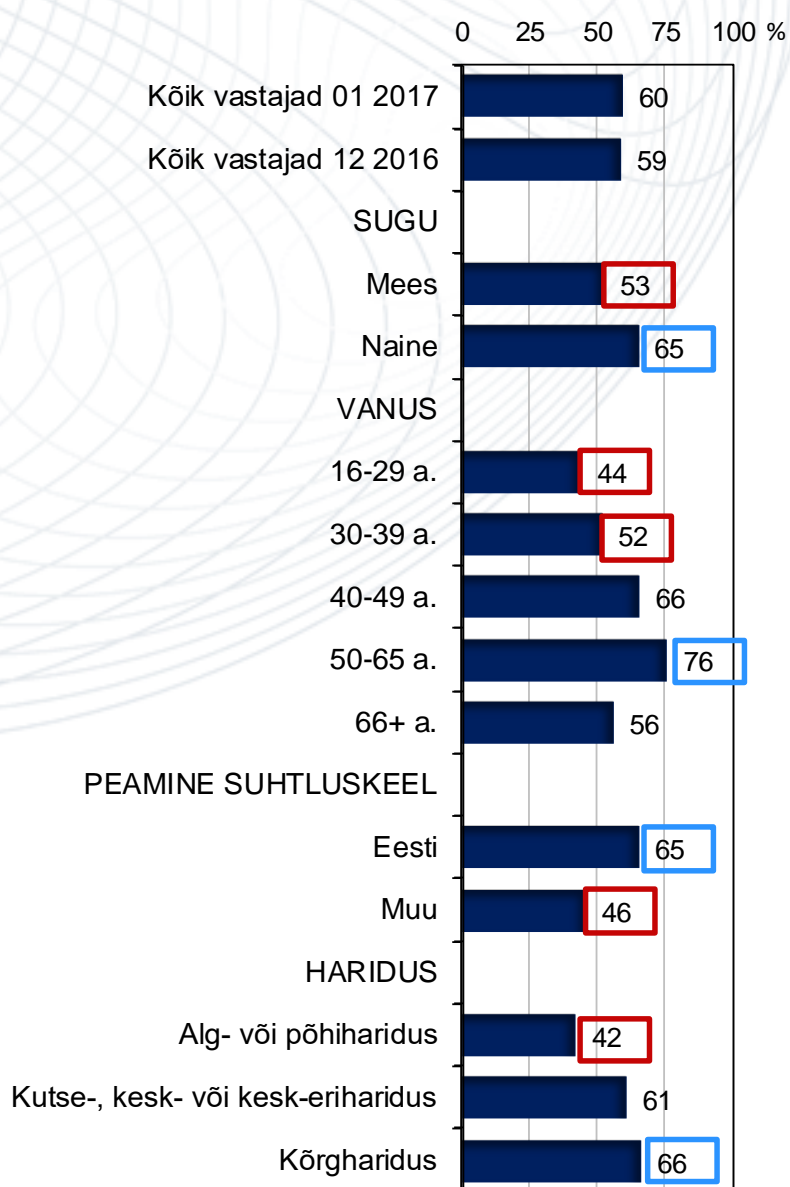
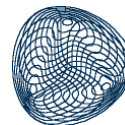
Samuti on pigem kasvanud teadlikkus hindamise aluspõhimõtte muutumisest – 2015. aastal oli 53% reformist kuulnud elanikest teadlik, et uues süsteemis hinnatakse töövõimetoetuse asemel töövõimet, tänavu aga teadis seda 65% kõigist vastajatest. Ka nende vastajate osatähtsus, kes arvasid, et uues süsteemis hinnatakse endiselt töövõimetust, on ajalises võrdluses veidi suurenenud (2015. aastal 23% reformist teadlikest inimestest, tänavu 28% kõigist vastajatest), kuid “vale” väite valinud inimeste osatähtsus on kasvanud siiski vähem kui “õige” väite valinud inimeste osatähtsus.

Teadlikkus sellest, et osal taotlejatest tuleb end uues süsteemis töötuna arvele võtta, pole võrreldes 2015. aastaga selgesuunaliselt muutunud. “Õige” väite valinud inimeste osatähtsus oli tänavuses uuringus küll 9 protsendipunkti võrra suurem kui 2015. aastal, kuid samas “vale” väite valinud inimeste osatähtsus on kasvanud veelgi kiiremas tempos: 15 protsendipunkti võrra.

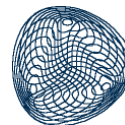
2.4. Kas olete kuulnud, et Eestis käivitus 2016. aastal töövõimereform?

n=1016 (kõik vastajad)

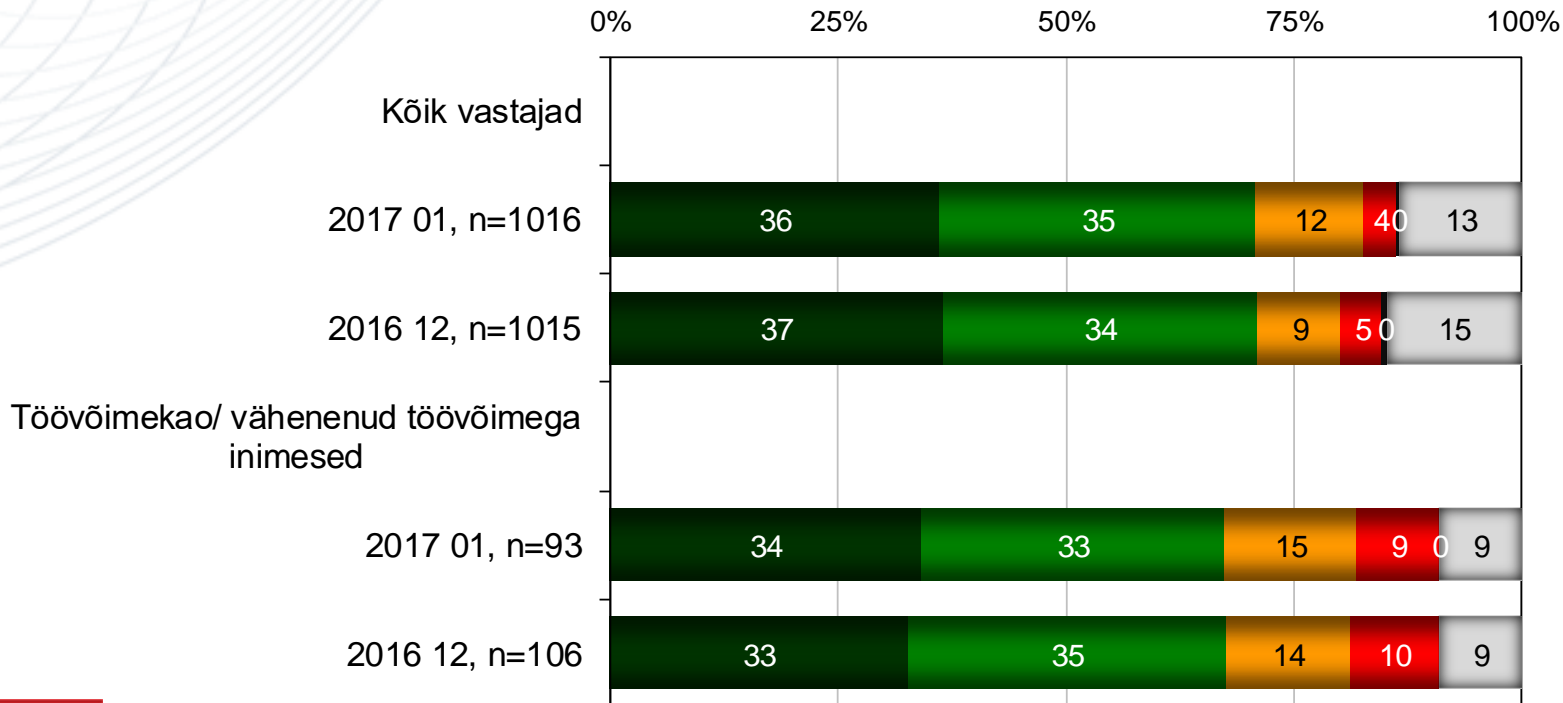
Joonisel on **sinise** kastikesega tähistatud üldkogumi keskmisest statistiliselt oluliselt kõrgem tulemus, **punase** kastikesega aga üldkogumi keskmisest statistiliselt oluliselt madalam tulemus 95% usaldusnivool.

2.5. Milline väide iseloomustab kõige paremini Teie suhtumist töövõimesüsteemi muutmisse ehk töövõimereformi? n=kõik vastajad

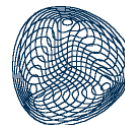

- Muudatused on väga vajalikud, et aidata vähenenud töövõimega inimesi paremini tööturule
- Muudatused on pigem vajalikud, et aidata vähenenud töövõimega inimesi paremini tööturule
- Muudatused pigem ei ole vajalikud, sest vähenenud töövõimega inimesi on väga raske tööturule aidata
- Muudatused ei ole üldse vajalikud, sest vähenenud töövõimega inimesi ei saa tööturule aidata
- Muu
- Ei oska öelda

2.6. Milline väide iseloomustab kõige paremini Teie suhtumist töövõimesüsteemi muutmisse ehk töövõimereformi? n=1016 (kõik vastajad)

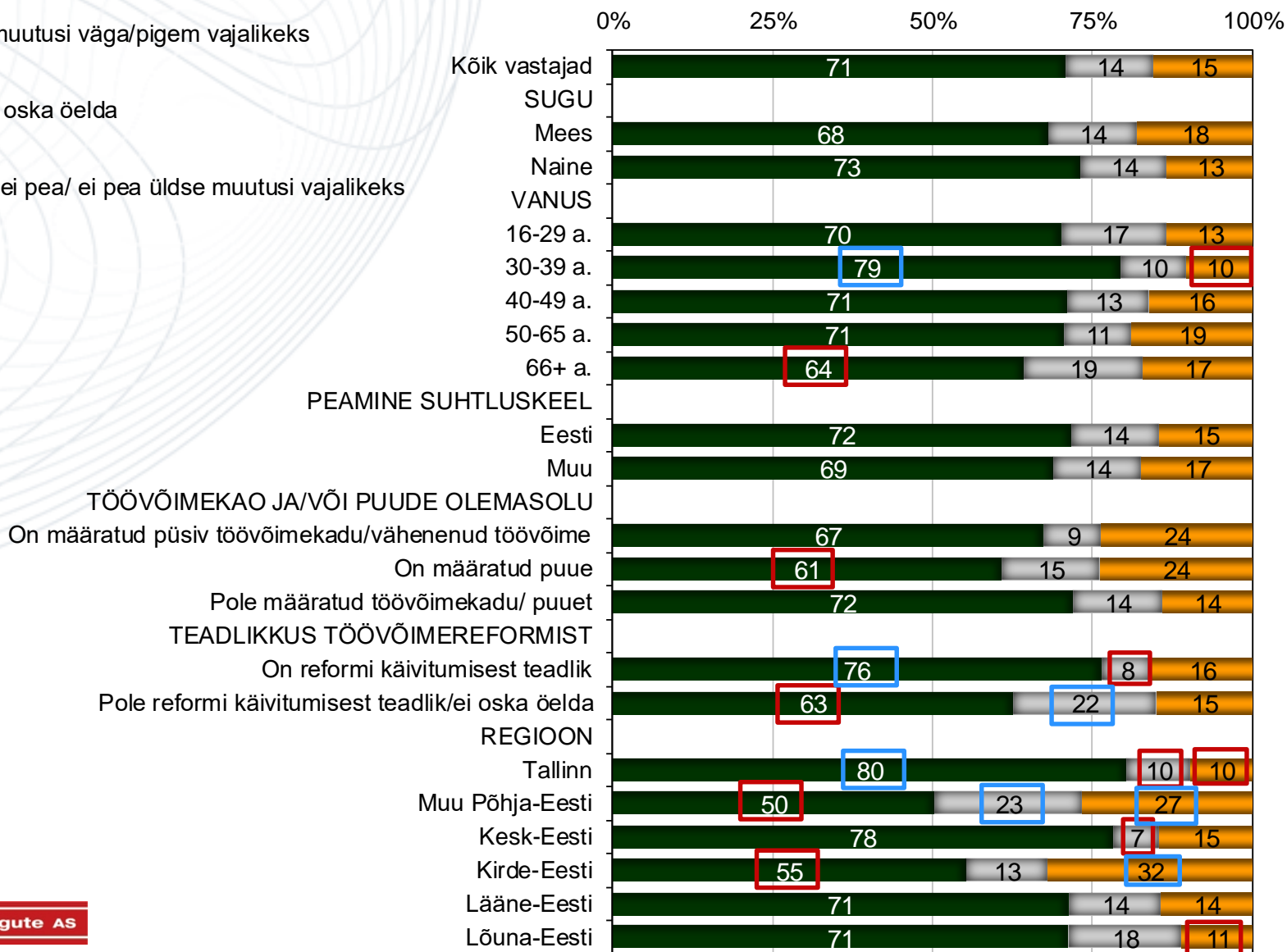
Joonisel on **sinise** kastikesega tähistatud üldkogumi keskmisest statistiliselt oluliselt kõrgem tulemus, **punase** kastikesega aga üldkogumi keskmisest statistiliselt oluliselt madalam tulemus 95% usaldusnivool.

■ Peab muutusi väga/pigem vajalikeks

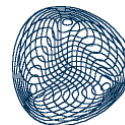
■ Muu/ei oska öelda

■ Pigem ei pea/ ei pea üldse muutusi vajalikeks

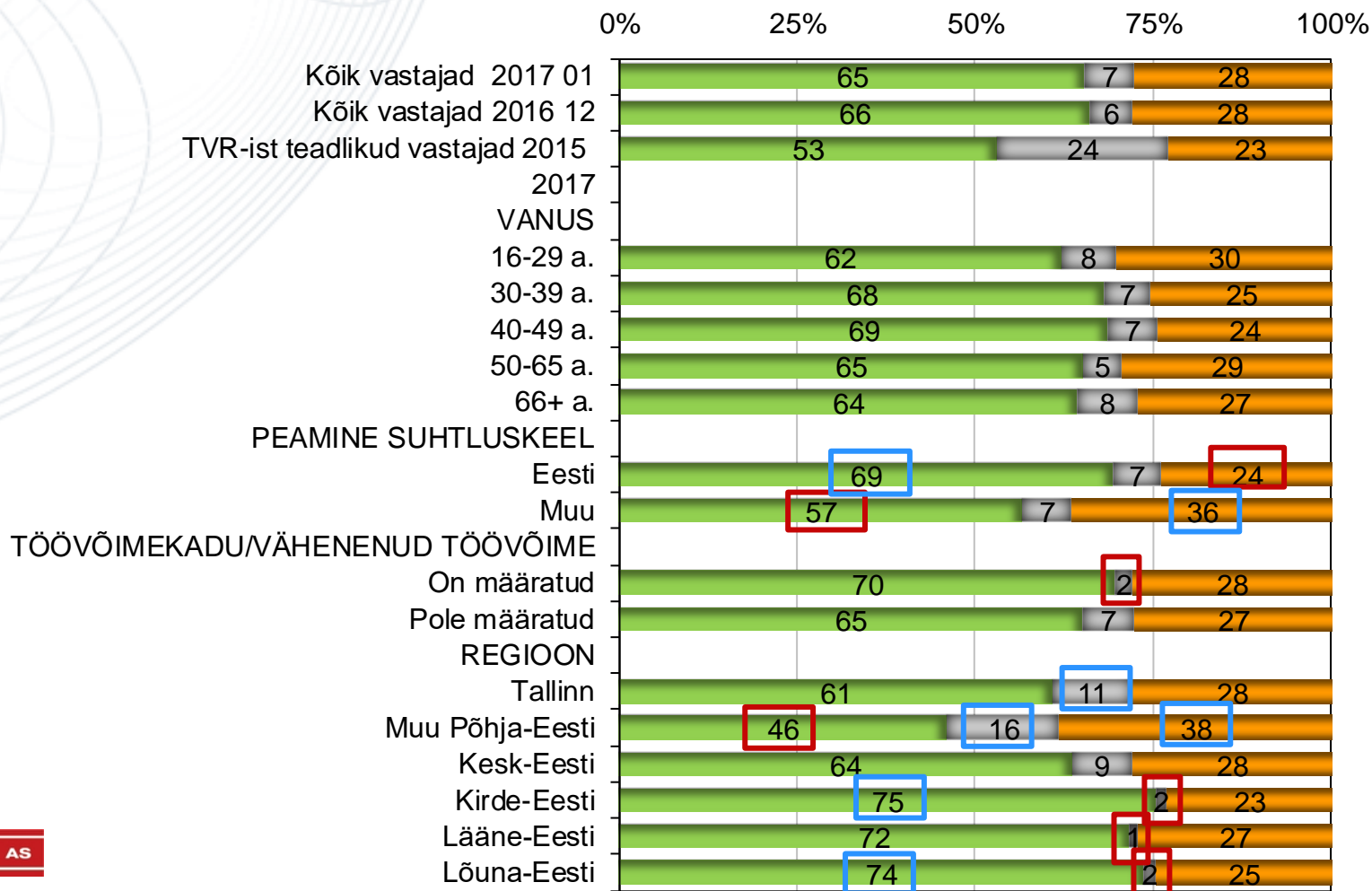

2.7. Teadlikkus hindamise aluspõhimõtte muutumisest. n=1016 (kõik vastajad)

Joonisel on **sinise** kastikesega tähistatud üldkogumi keskmisest statistiliselt oluliselt kõrgem tulemus, **punase** kastikesega aga üldkogumi keskmisest statistiliselt oluliselt madalam tulemus 95% usaldusnivool.

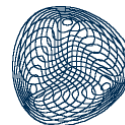

- Uue süsteemiga muutus hindamise aluspõhimõte: töövõimetuse asemel hinnatakse nüüd töövõimet
- Ei oska öelda
- Uues süsteemis hinnatakse endiselt töövõimetust, kuid muutus toetuse maksmise kord

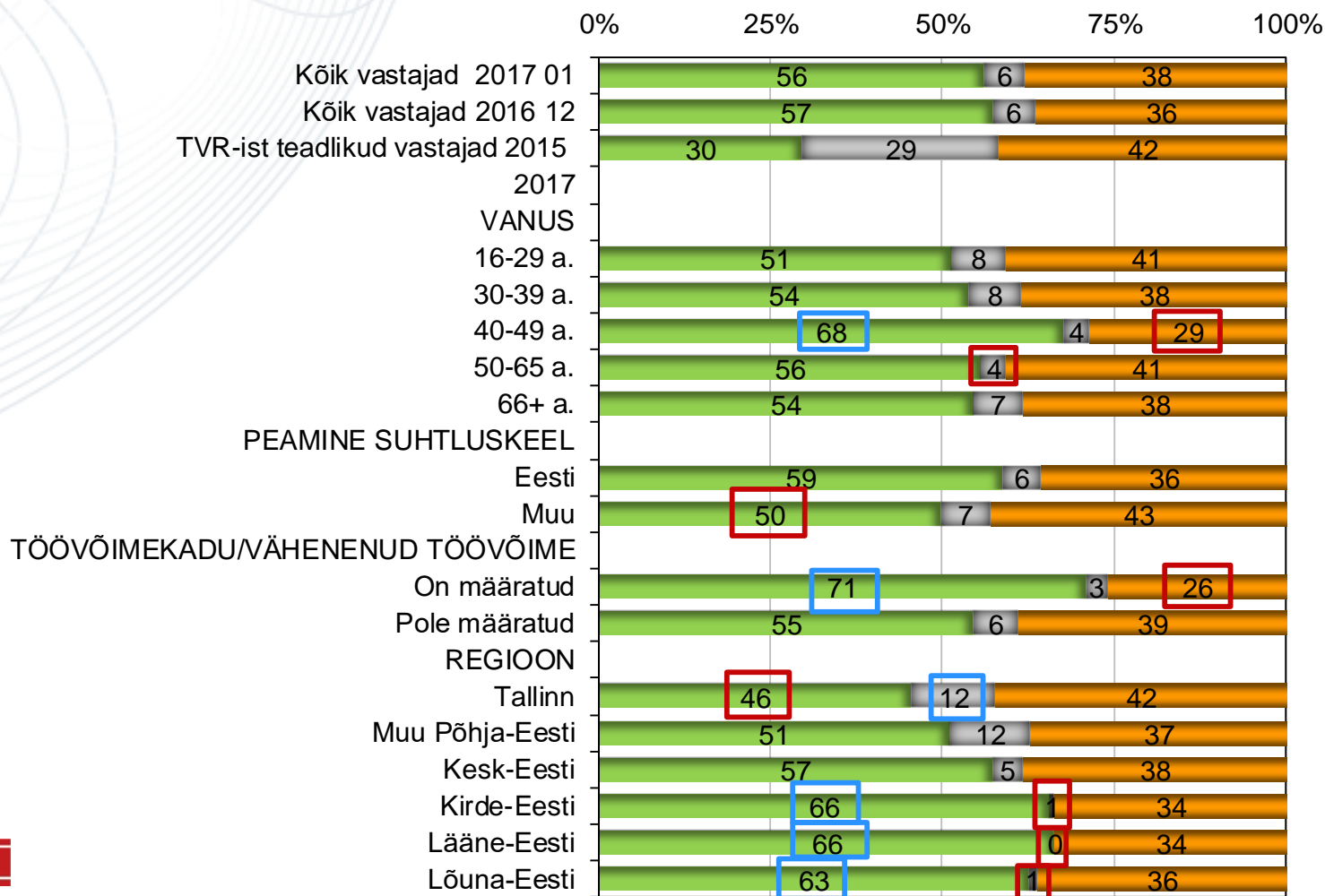

2.8. Teadlikkus tövõimet hindavast institutsioonist. n=1016 (kõik vastajad)

Joonisel on sinise kastikesega tähistatud üldkogumi keskmisest statistiliselt oluliselt kõrgem tulemus, punase kastikesega aga üldkogumi keskmisest statistiliselt oluliselt madalam tulemus 95% usaldusnivool.

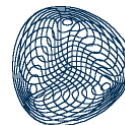
- Uues süsteemis tegeleb tövõime hindamisega töötukassa
- Ei oska öelda
- Uues süsteemis tegeleb tövõime hindamisega sotsiaalkindlustusamet

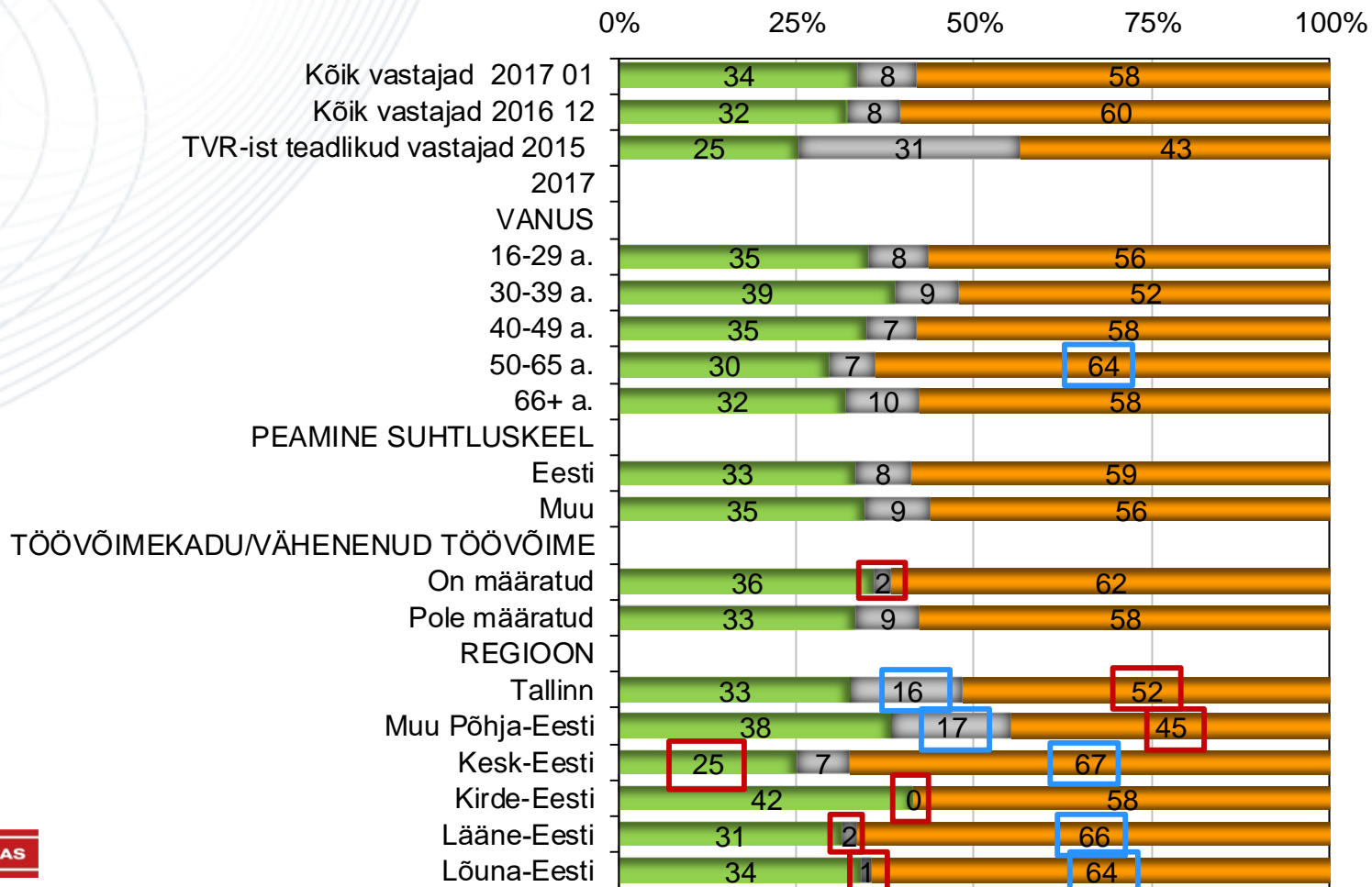
2.9. Teadlikkus töövõimetoetuse saamise tingimustest (töötuna arvele võtmise nõue).

n=1016 (kõik vastajad)

Joonisel on **sinise** kastikesega tähistatud üldkogumi keskmisest statistiliselt oluliselt kõrgem tulemus, **punase** kastikesega aga üldkogumi keskmisest statistiliselt oluliselt madalam tulemus 95% usaldusnivool.

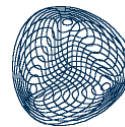

- Uues süsteemis tuleb teatud osal taotlejatest end töövõimetoetuse saamiseks töötuna arvele võtta
- Ei oska öelda
- Uues süsteemis tuleb kõigil taotlejatel töövõimetoetuse saamiseks läbida vaid tövõime hindamine

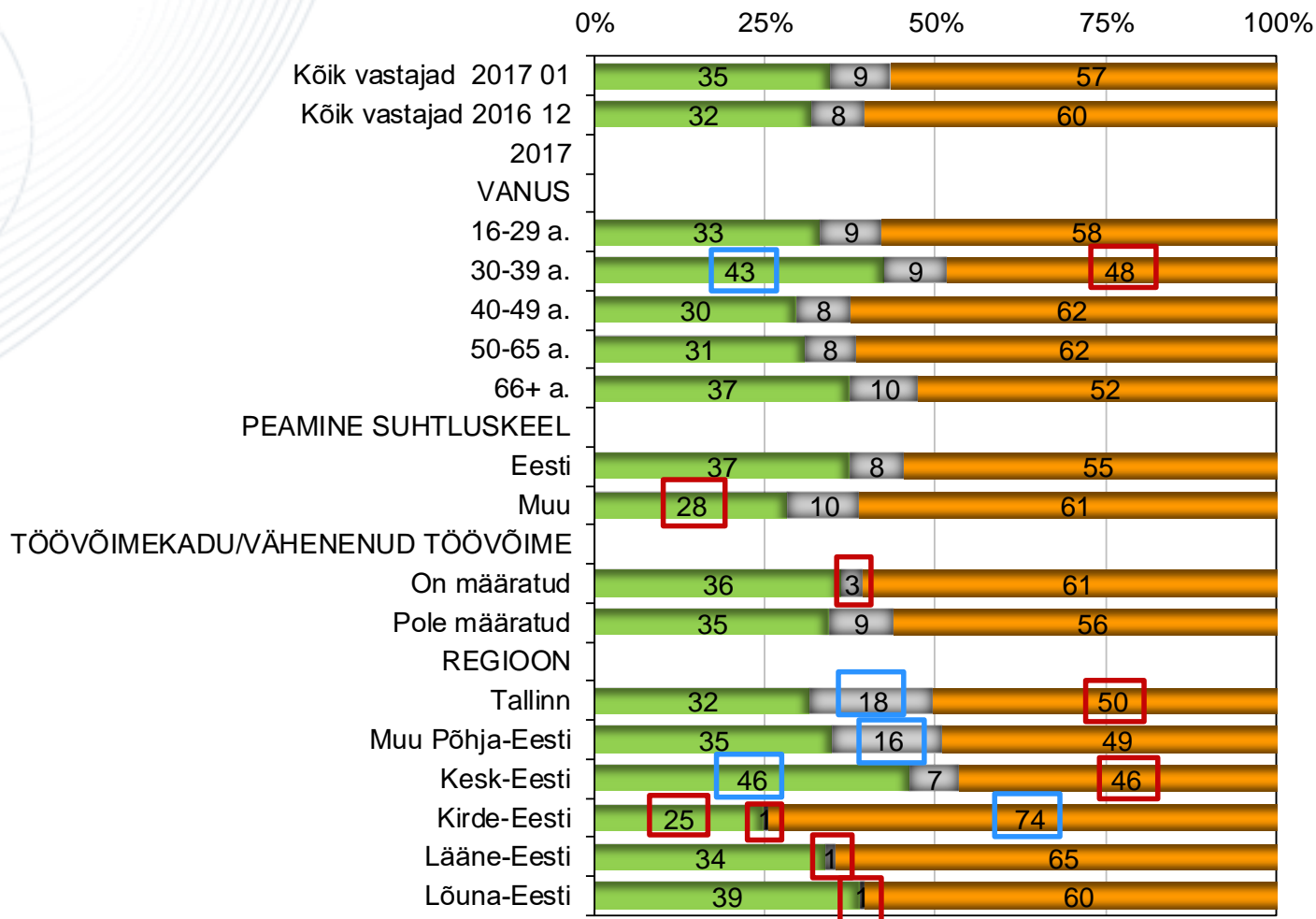

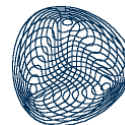
2.10. Teadlikkus töövõimetoetuse määra seotusest toetuse saaja sissetulekutega. n=1016 (kõik vastajad)

Joonisel on **sinise** kastikesega tähistatud üldkogumi keskmisest statistiliselt oluliselt kõrgem tulemus, **punase** kastikesega aga üldkogumi keskmisest statistiliselt oluliselt madalam tulemus 95% usaldusnivool.

- Uues süsteemis sõltub töövõimetoetuse suurus ka vähenenud töövõimega inimese sissetulekute suurusest
- Ei oska öelda
- Uues süsteemis sõltub töövõimetoetuse suurus ainult sellest, kas inimesele on määratud osaline või puuduv töövõime

Uuringu tellija: Sotsiaalministeerium
Kontaktisik: Karin Volmer
E-post: karin.volmer@sm.ee
Tel. (+372) 626 9102

Teostaja: Turu-uuringute AS
Pärnu mnt. 102, 11312 Tallinn
Tel: +(372) 585 29 700

www.turu-uuringute.ee

Projekti juhtimine ja analüüs:
Vaike Vainu
E-post: vaike@туру-uuringute.ee
Tel. (+372) 585 29 709

Küsitlustöö juhtimine: Kristel Merusk

Andmetöötlus: Irina Strapatsšuk